ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 90 (8. 519) ◆ 1994 йил 1 август, душанба ◆ Сотувда эркин нархда

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА

29 июль куни Вазирлар Маҳкамасида 1994 йилнинг биринчи ярмида иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш якунлари ва уларнинг самарадорлигини янада кучайтириш чора-тадбирларига бағишланган мажлис бўлди. Унда вазирликлар, давлат қўмиталари, уюшма, концерн, корпорациялар, маъмурий идораларнинг раҳбарлари, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳокимлари иштирок этди.

Мажлисни республика Бош вазири А. Муталов кириш сўзи билан очди.

Республика Президенти Ислом Каримов мажлисда нутқ сўзлади.

Амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотдан асосий мақсад — халқимизнинг турмуш даражасини яхшилаш, фаровонликка эришишдир, деди Президент. Шу маънода ислоҳот одамлар ҳаётига қандай таъсир кўрсатмоқда? Қай даражада иқтисодий мустақилликка эришилди? Бугун ярим йиллик иш якунларини таҳлил этар эканмиз, ана шу саволларга жавоб излашимиз даркор. Қолаверса, ўтказилаётган ислоҳотнинг устивор йўналишларини, алоҳида аҳамият бериш лозим бўлган жиҳатларини яна бир бор назардан кечириб, аниқлаб олиб, фаолиятимизни ана шу асосда давом эттиришимиз керак.

Хўш, ислоҳот йўлидаги асосий муаммолар нималардан иборат? Уни муваффақиятли амалга оширишга нималар тўсқинлик қиляпти?

Шуни таъкидлаш кераккки, заҳматкаш халқимиз сидқидилдан меҳнат қилаётир, деди Президент. Айниқса, деҳқонларимиз, пиллакору ғаллакорларимиз юқори натижаларга эришдилар. Ўзбекистон тарихида биринчи марта 1 миллион тоннадан зиёд ғалла тайёрланди.

Лекин ана шу пешона тери билан етиштирилган пилла, ғалла учун ҳақ тўлаш, деҳқонлар билан ҳисоб-китоб қилишни тегишли идоралар нега пайсалга соляпти? Оқибатда хўжалик ва ташкилотларнинг бир-биридан ўзаро қарзлари кўпайиб кетмоқда. Молия вазирлиги, марказий банк раҳбарлари алоқадор вазирликлар, ташкилотлар билан бу масалани тезда ҳал этиши лозим.

Кишини ташвишга соладиган яна бир масала макроэкономика, яъни илгари иттифоқ тасарруфида бўлган, фаолияти Ҳамдўстлик мамлакатларидаги таъминотчилар билан боғлиқ катта-катта заводлар тақдиридир. Хўжалик алоқалари узилиб қолгани боис, бу корхоналарнинг деярли барчаси маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини пасайтириб юбормоқда. Уларнинг раҳбарлари эса янги хўжалик алоқалари боғлаш хусусида етарли даражада бош қотирмаяптилар.

Биз шу йил 1 июлдан миллий валютамизни муомалага киритдик.

Унинг харид қобилиятини мустаҳкамлаш, қадрини тушириб юбормаслик энг долзарб вазифалардан биридир, дея таъкидлади Ислом Каримов. Бу эса биздан қаттиқ молия-кредит сиёсатини ўтказишни, товар билан таъминланмаган пулнинг муомалада бўлишига йўл қўймасликни талаб этади. Чунки, бусиз инфляцияни жиловлаб бўлмайди. Шундай экан, банкдаги ҳисоб рақамида пули йўқ хўжалик ҳисобидаги ташкилот ва корхоналар эртага ходимларига маошни қаердан олиб тўлайди? Бу ҳақда ҳокимлар, ана шу ташкилот ва корхоналарнинг раҳбарлари бош қотиряптими, йўқми? Имтиёзли кредит олиб ойлик тўлайдиган замонлар ўтди, ахир? Шуни **ҳамма теран англаб** етиши кераккки, энди ортиқча нақд пулнинг муомалада бўлишига йўл қўйилмайди. Чунки, бунинг аччиқ «мева»сини тажрибада татиб кўрдик. Масалан, 1993 йили тайёрлов идораси ходимларига аҳолидан қишлоқ хўжалик маҳсулотлари сотиб олиш учун 50 миллиард рубль нақд пул берилган эди. Унинг 8 миллиарди талон-тарож қилингани аниқланди. Бу нима деган гап?

Мамлакатда хусусийлаштириш жараёни ҳам кўнгилдагидек кечмаяпти, дея давом этди Президент. Савдо, маиший хизмат соҳасида бу иш гўё тугалланган бўлса-да, амалда моҳият деярли ўзгармади. Мулк том маънодаги эгасини ҳали ҳам топгани йўқ.

Биз келажаги буюк давлат барпо этишни ният қилганмиз, деди Ислом Каримов пировардида. Миллий давлатчиликни, асрий қадриятларни тиклаш, бозор муносабатларининг ижтимоий-иқтисодий асосларини яратиш йўлида республикада бир қанча ишлар қилинди. Ислоҳотимизнинг пойдеворини мустаҳкамлаб олиб, босқичма-босқич амалга оширяпмиз. Аҳил бўлсак, бир ёқадан бош чиқариб, камчилик ва нуқсонларни қадам-бақадам бартараф этиб борсак, иншооллоҳ, ниятимизга етамиз!

Мажлисда республика Бош вазирининг ўринбосарлари — «Ўзистиқболстат» давлат қўмитаси раиси М. Шарифхўжаев, молия вазири Б. Ҳамидов; Марказий банк бошқаруви раиси Ф. Муллажонов, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси Р. Йўлдошев, Тошкент вилояти ҳокими М. Икромов, Олмалиқ кон-металлургия комбинати директори В. Сигедин муҳокама этилган масала юзасидан ахборот бердилар.

Мажлисда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси вазифасини бажарувчи Э. Халилов, Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси У. Аширбеков, Президентнинг давлат маслаҳатчилари, Бош вазир ўринбосарлари қатнашдилар.

(ЎзА).

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори

ЧОРВА МОЛЛАРИ ВА СУТНИНГ ХАРИД НАРХЛАРИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

Хўжаликларнинг давлат буюртмаси бўйича чорва моллари ва сут сотиш ҳажмларини кўпайтиришдан иқтисодий манфаатдорликларини ошириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **қарор қилади:**

1. 1994 йил 1 августдан бошлаб чорва моллари ва сутнинг чекланган харид нархлари иловага мувофиқ белгилансин.

2. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги чорва моллари ва сутнинг янги харид нархлари прейскурантларини ишлаб чиқсин ва манфаатдор вазирликлар ва идораларга етказсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 1 июндаги 278-сон қарори ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И. КАРИМОВ.

Вазирлар Маҳкамасининг қарорига илова

ЧОРВА МОЛЛАРИ ВА СУТ ХАРИД НАРХЛАРИНИНГ ЧЕКЛАНГАН МИҚДОРЛАРИ

	бир тоннаси учун сўмларда (ўртача) тирик вазнда	сўйилган вазнда
қорамол, от ва туялар	5300	11000
чўчқалар	6600	11000
қўй ва эчкилар	4400	11000
Асосий ёғлилик даражаси 3,6 фоиз бўлган сут		1000

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори

УН ВА БУЛКА НОННИНГ ЧАКАНА НАРХЛАРИНИ ЎЗГАРТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Донни етиштириш, сотиб олишнинг қимматлашиши, уни ташиш ва қайта ишлаш харажатларининг ошиши муносабати билан Вазирлар Маҳкамаси **қарор қилади:**

1. 1994 йилнинг 1 августидан бошлаб 1 килограмм уннинг чакана нархи ўртача 1,2 сўм ва 1 килограмм булка ноннинг чакана нархи 1 сўм этиб белгилансин.

2. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги уннинг ва булка ноннинг чиқарилаётган турларини ҳисобга олган ҳолда янги чакана нархлари прейскурантларини манфаатдор вазирлик ва идораларга етказсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 30 майдаги 274-сон қарори ўз кучини йўқотган, деб ҳисоблансин.

Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири
А. МУТАЛОВ.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори

АҲОЛИГА СОТИЛАДИГАН АВТОМОБИЛЬ БЕНЗИНИ ЧАКАНА НАРХЛАРИНИ ЎЗГАРТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Нефть ва уни қайта ишлаш маҳсулотлари нархларининг ошиб бораётганлиги муносабати билан ҳамда улардан фойдаланишнинг самарадорлигини ошириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **қарор қилади:**

1. 1994 йилнинг 1 августидан бошлаб аҳолига сотиладиган автомобиль бензинининг чакана нархи 1 литр учун 2 сўм миқдорида белгилансин.

2. Республика аҳолисининг айрим тоифаларига илгари қабул қилинган қарорларга мувофиқ берилаётган амалдаги имтиёзлар сақлаб қолинсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги бензиннинг янги чакана нархлари прейскурантларини тасдиқласин ҳамда барча манфаатдор вазирлик, идора, корхона ва ташкилотларга етказсин.

4. «Ўздавнефтмаҳсулот» давлат акционерлик бирлашмаси, унинг жойлардаги органлари автомобиль бензинини нақд пулга сотадиган автомобиль бензини қуйиш станцияларидаги автомобиль бензини қолдикларини 1994 йил 1 августдаги ҳолатга кўра қайта баҳолаб чиқсинлар ҳамда қайта баҳолашдан тушган маблағларни ўзларининг айланма маблағларини кўпайтиришга йўналтирсинлар.

5. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 29 июндаги 330-сон қарори билан тасдиқланган аҳолига сотиладиган автомобиль бензинининг чегараланган чакана нархлари бекор қилинсин.

Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири
А. МУТАЛОВ.

Абдусобир Абдураҳмонов «Тошмахсусбезаккўрилиш» трестининг 28-қурилиш бошқармасида меҳнат қилади. Яқинда бу илғор қурувчи «Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган қурувчи» унвонига сазовор бўлди.

СУРАТДА: Абдусобир Абдураҳмонов.

Виктор Багаев олган сурат.

** Меҳнат жамоаларида*

РЕЖАДАГИДАН ОРТИҚ

ҲОЗИРГИ бозор иқтисодиёти шароитида режа бажарилди дейишнинг ўзи ҳам катта ютуқдан далолат берадиган бўлиб қолди. «Шарқ гули» ҳиссадорлик жамияти ишлаб чиқариш бирлашмасида меҳнат қилаётганлар эса ўз режаларини анча ортиғи билан бажаришди. Бунда албатта, янги маҳсулотларни ишлаб чиқаришга ҳам муҳим эътибор қаратилди. Ўтган ойлар давомида 5 турдаги янги маҳсулот ишлаб чиқарилиши керак эди. Аммо корхонада янги маҳсулотлар тури 35 тага етказилди.

— Биргина янги маҳсулотнинг пайдо бўлиши жуда кўп жараёнга боғлиқ, — дейди тажриба лабораториясининг технологи Раиса Нефтахова. — Бунда, албатта, рассомнинг изланиши, ихтирочилик қобилияти жуда ўткир бўлиши керак. Ана шундагина маҳсулот тайёрлашга тақдим этилади. Ишлаб чиқаришга жорий этилган маҳсулотларнинг 17 тури попоп цехида, 11 хили тикув цехида, қолганлари эса махсус халқ истеъмоли буюмлари тайёрланадиган цехда амалга оширилди. Булар ичида якка нусхада тайёрланганлари ҳам бор. Улар духобага тўқилган паннолар тасвири, улуғ мутафаккир Мирзо Улуғбекнинг 600 йиллигига бағишланган «Улуғбек» ва «Нақшбанд» панноларидир. Бу мураккаб ишларнинг суратини Клара Орифбекова ва Ёқутхон Нурматовалар чизишган. Суратларга иплардан жон бахшида этганлар нодир санъат цехининг илғор ишчилари Марҳамат Пўлатова, Жамила Ҳасанова, Маъсуда Исмоилова, Сапура Сайдалиева, Жамила Пўлатова ва Матлуба Исаевалардир. Нодир санъат цехининг устаси Ҳалима Шоакбарова цехнинг барча аъзоларидан ўта зукколик билан меҳнат қилишни талаб этади. Жамоада энг юқори малакали попопчилар, каштачилар ва бошқа тикувчилар меҳнат қилишади.

Корхона тадбиркорлари маҳсулот ишлаб чиқариш учун хом ашё тақчил бўлаётганига қарамай янги маҳсулот турларини кўпайтиришмоқда. Масалан, Наманган крепдешинидан аёллар учун ёзлик костюмлар, ёш қизчалар учун эса кўйлаклар, турли хил ёшдагиларга эса юбкалар, яна бошқа хил хом ашёдан эса болалар учун кўйлак-шалвар (пижама), гуллар билан безак берилган чойшаблар, попуклар тақилган оқ рўмоллар шулар жумласидандир.

Гулзода АБДУЛЛА қизи.

РЕСПУБЛИКА ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҚАРОРЛАРИГА ШАРҲ

Дон етиштириш ҳамда республика ташқарисидан келтириладиган дон қимматлашгани, уни ташиб келтириш ва қайта ишлаш харажатларининг ошгани муносабати билан, бу маҳсулотларни республикадан ташқарига олиб чиқиб кетишга уринишларнинг ва молларни нон билан боқиш каби кўнгилсиз ҳолларнинг олдини олиш учун 1994 йил 1 августдан бошлаб янги чакана нархларни жорий этиш, бир килограмм ун нархини 1,2 сўм ва булка ноннинг килограммини 1 сўм қилиб белгилаш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Шуни таъкидлаш зарурки, ҳукумат дон мустақиллигига эришиш юзасидан муҳим чора-тадбирларни кўраётганига қарамай, истеъмол қилинадиган доннинг 80 фоизгача қисмини республика МДҲ мамлакатларидан ва бошқа хорижий мамлакатлардан келтиришга мажбур бўлмоқда. Айни пайтда дон жаҳон нархларида — бир тоннаси 130 долларга сотиб олинмоқда, уни ташиб келтириш харажатларини ҳам ҳисобга олганда, бир тонна дон давлатга 170 долларга ёки пулнинг расмий қиймати билан ҳисоблаганда бир килограмм дон 1,87 сўмга тушмоқда.

Шу муносабат билан нон, уннинг янги харид нархлари жорий этилганида ҳам ҳар ойда бюджет ҳисобидан 830 миллион сўм миқдорида қўшимча пул ажратилмоқда.

Юқорида таъкидлаб ўтилганидек, қабул қилинган қарор ички истеъмол бозорини ун ва ноннинг ғайриқонуний йўл билан республикадан ташқарига олиб чиқиб кетилишидан, шунингдек, ҳозир содир бўлаётган — молларни нон билан боқиш ҳоллларидан муҳофаза қилиш зарурлиги билан боғлиқдир. Маълумки, бир килограмм омухта ем бозорда 1,5—2 сўм туради, ҳолбуки, бу пулга 4—5 килограмм нон сотиб олиш мумкин.

Шуни ҳам айтиш керакки, ўзида етиштирилган дон билан тўла таъминланибгина қолмай, бошқа МДҲ республикаларига, шу жумладан Ўзбекистонга дон сотаётган Қозоғистонда уннинг чакана нархи ўртача 8 тенге туради. Бу — бизнинг 2 сўмимизга тўғри келади.

Россияда 1 килограмм ун ўртача 500 рубль ва нон 575 рубль сотилмоқда. У ерда уннинг нархи бизнинг пулимизда 2,7 сўмга ва ноннинг нархи 3,1 сўмга тўғри келади ҳамда республикамиздаги янги чакана нархлардан 2,3 ва 3,1 баравар ортиқдир.

Республикамизга етказиб берилаётган нефть ва нефть маҳсулотлари нархи ошганлиги муносабати билан ҳамда улардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, нефть маҳсулотларини ўғирлаш ва республикадан ташқарига олиб чиқиб кетилишига йўл қўймаслик мақсадида 1 августдан бошлаб аҳолига сотиладиган бензиннинг чакана нархи 1 литр учун 2 сўм миқдорида белгиланди.

Республика аҳолисига ижтимоий кафолатларни сақлаб қолиш мақсадида Президентнинг Фармони билан 1994 йил 1 августдан бошлаб бюджет ташкилотларида иш ҳақи ҳамда пенсияларнинг ҳамма турлари, олий ўқув юртлари талабаларининг, техникумлар ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг стипендиялари 1,4 баравар оширилди. Энг кам миқдордаги иш ҳақи ойига 100 сўм, энг кам миқдордаги меҳнат пенсияси 105 сўм қилиб белгиланди.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МОЛИЯ ВАЗИРЛИГИ, «ЎЗБЕКСАВДО» ДАВЛАТ УЮШМАСИ ВА «ЎЗБЕКБИРЛАШУВ»ДА

Вазирлар Маҳкамасининг 1993 йил июль ойидаги 360-сонли қарорига мувофиқ асосий озиқ-овқат маҳсулотлари нархига эркин тус беришга қарор қилинган эди. Вазирлар Маҳкамасининг шу қарорида «Ўзбексавдо» давлат уюшмаси ва «Ўзбекбирлашув» бошқарувига республика Молия вазирлиги билан биргаликда озиқ-овқат маҳсулотларига бозордаги нарх-навони ва харид қилиш харажатларини ҳисобга олган ҳолда нарж белгилаш топширилган эди.

Мазкур идоралар озиқ-овқат маҳсулотларининг анча миқдори республика ташқарисидан жаҳон нархларида эркин муомаладаги валютага харид қилиб келтирилаётганини ҳисобга олиб, 1994 йил 1 августдан озиқ-овқат маҳсулотларига қўйиладиган шартномавий (эркин) нархларнинг қуйидаги янги даражасини белгилади:

сут
— 1 литр учун 1 сўм,
ҳамма турдаги гўшт (парранда гўштидан ташқари)
— 1 килограмм учун 15 сўм.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Республикамиз мустақиллигининг уч йиллиги арафасида Фарғонада янги электрон алоқа хизмати йўлга қўйиладиган бўлди. Шу кунларда Жанубий Кореянинг «ДЭУ» фирмаси билан ҳамкорликда 50 минг рақамли автомат-телефон станциясини монтаж қилиш ишлари жадаллик билан олиб борилмоқда.

● Бугундан бошлаб республика солиқ қўмитасида ва унинг барча солиқ бошқармаларида «ишонч телефони» ишлай бошлайди.

● 29 июль куни Ўзбекистон Республикаси валюта биржасида навбатдаги савдо бўлди. 1 АҚШ доллари қиймати ўзгаришсиз — 11 сўмлигича қолди.

● Тошкент Давлат техника университетининг Фарғона филиалини республикамизда биринчи марта янги ихтисосликдаги мутахассислар битириб чиқди. Битирувчилар биотехника ва тиббиёт жиҳозлари ва тизими бўйича ихтисослик эгалари бўлишди.

● «Солиқ назорати» деб номланган газетанинг биринчи сони босмадан чиқди. Бухоро вилояти солиқ бошқармаси унинг муассиси бўлиб, газета бир ойда уч марта рус ва ўзбек тилларида чоп этилади.

● Хоразм вилоятининг Хазорасп темир йўл станцияси ёнида ҳудуди уч гектардан ортиқ майдонга эга бўлган янги бозор очилди. Янги бозорда сотувчилар учун ҳам, харидорлар учун ҳам барча қулайликлар яратилган.

● Об-ҳаво маълумоти хизматчиларининг хабарларига кўра август ойининг биринчи ярмида, яъни 10, 11, 12 август кунлари инсон саломатлиги учун бирмунча нохуш кунлар бўлиши кутилмоқда. Шу боисдан кишилардан ўз саломатликларига эътиборли бўлишларини сўраймиз.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● «МММ» акциядорлик жамияти акцияларининг қиймати юз баравардан зиёдга пастга тушиб кетди. Яқин кунлар ичида жамият ўзининг синганлигини эълон қилса керак.

● Чечен Президенти Жохар Дудаев вазирлар маҳкамасининг мажлисида «Останкино» ва Россия телевидениеси кўрсатувларини республика ҳудудига кўрсатишни тўхтатиш тўғрисидаги масалани қўйди.

● Омск ва Иркутскда янги савдо уйлари очилди. Гап шундаки, бу уйларни Сирдарё вилояти матлубот жамиятининг хизматчилари очдилар. Шунингдек Чимкент вилоятида ҳам фирмали дўкон ишлай бошлади.

● Москвада яна бир шапито цирки — «Радуга» очилди.

ХОРИЖДА

● АҚШ Президенти Билл Клинтон 1954 йилда туғилган, профессионал дипломат Эйлин Мэйлой хонимни АҚШнинг Қирғизистондаги элчиси этиб тайинлади.

● Корея Республикаси Президенти Ким Ен Сам сариқ хасталиги ва жигар ракига қарши курашнинг кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирларини белгилаш юзасидан фармойиш берди. Маълумки, ана шу хасталиклардан кишиларнинг вафот этиши бўйича мамлакат жаҳонда биринчи ўринда турибди.

● Мериленд университетида Уильям Каполл номидаги анъанавий танловда Ўзбекистондан борган пианиночи Станислав Юденич иккинчи ўринни эгаллади. Унга 10 минг доллар миқдорида мукофот берилди.

● Швед олимлари таркибида йўтални қолдирадиган модда бўлган музқаймоқ турини яратдилар.

ДОРИХОНАЛАР ИШИ ЯХШИЛАНСИН

Тошкент шаҳар ҳокимлигида республикамиз Президентининг «Республикада дори-дармонлар сотишни тартибга солиш тўғрисида»ги Фармонининг бажарилиши, пойтахт аҳолисини дори-дармон билан таъминлашни янада яхшилаш масалаларига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Уни Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари Шуҳрат Жалилов очиб, ҳозирги пайтда шаҳримиздаги шифохоналар ва дорихоналарни дори-дармонлар билан таъминлашнинг аҳволи ва бу борадаги долзарб вазифалар хусусида гапирди.

Тошкент шаҳар «Дори-дармон» давлат ҳиссадорлик бирлашмасининг бошлиғи Суннат Имомов пойтахтимиздаги дорихоналар томонидан аҳолини зарур дори-дармонлар билан таъминлаш, дорихоналарни хусусийлаштириш бўйича қилинаётган ишлар тўғрисида сўзлаб берди.

Шаҳримиздаги туман соғлиқни сақлаш бўлимларининг бош шифокорлари, марказий дорихоналарнинг мудирлари, шунингдек тиббиёт соҳасига масъул бўлган мутасадди ўртоқлар иштирок этган ушбу мажлисда кўплаб фикр-мулоҳазалар айтилиб, муаммолар ўртага ташланди. Тошкент шаҳар соғлиқни сақлаш бош бошқармасининг бошлиғи Малика Зиёева, Сергели туманидаги 65-дорихона мудири Собир Абдураҳмонов, Мирзо Улуғбек тумани марказий дорихоналар мудири Рамазон Обидов, Шайхонтоҳур туманидаги 85-дорихона мудираси Маҳмуда Умарова, Чилонзор туманидаги 10-дорихона мудираси Мунира Жўраева ва бошқалар сўзга чиқишиб, аҳоли учун зарур бўлган дори-дармонларни келтириш, дорихоналарни хусусийлаштириш бўйича олиб борилаётган ишлар тўғрисида тўхталишди.

Йиғилишда Президентимизнинг Фармонини бажариш учун аниқ режалар ва вазифалар белгилаб олинди.

Саъдулла ШОДИЕВ.

САҲНАДА ИСТИҚЛОЛ ТАРОНАСИ

Шаҳримиздаги Мукаррама Турғунбоева номли маданият уйи ижодий жамоаси томонидан тайёрланган «Истиқлол қуёши порлайверсин» деб номланган янги адабий-мусиқали дастур мухлислар томонидан катта қизиқиш билан кутиб олинди. Тошкентбой Икромов, Алишер Азаматовлар сценарийси ва режиссёрлигида саҳналаштирилган мазкур томошада ижодий жамоа Ватанимиз, унинг порлоқ келажак сари ташлаётган одимлари, отабоболаримизнинг орзу-ниятлари бўлган озод кунлар ўзининг санъаткорона ифодасини топган. Замонавий шоирларнинг юрт, истиқлол ҳақидаги жўшқин шеърларидан унумли фойдаланилганлиги ҳам томошанинг қизиқарли чиқишида бир омил бўлган. Ҳаваскорлардан Дилшод Ҳошимов, Нурилла Мирзаев, Мурод Мамажонов, Дилшод Усмонхўжаевлар ижросидаги дилрабо куй ва қўшиқлар, қизлар рақс дастаси томонидан тақдим этилаётган мафтункор рақслар барчага манзур бўлмоқда.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ.

** Янги нашрлар*

ОҚ ЙЎЛ СЕНГА, «МАҲАЛЛА»!

Маълумки, республикамиз мустақилликка эришганидан кейин маҳаллаларга эътибор айниқса кучайди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов яқинда бўлиб ўтган Тошкент шаҳар Кенгаши XV сессиясида сўзлаган нутқида Тошкент маҳаллаларида амалга оширилаётган ибратли ишларни алоҳида қайд этиб, маҳалла аҳлига, фаолларига ўз миннатдорчилиги ва ҳурмат-эҳтиромини билдирди.

Ўзбекистон Республикаси «Маҳалла» хайрия жамғармаси Тошкент шаҳар бошқарувининг куни кеча муштарийлар қўлига етиб борган «Маҳалла» газетасининг илк сони Президентимиз Ислом Каримовнинг ана шу сессияда маҳаллалар шаънига билдирган сўзлари билан очилади.

Тошкент шаҳар ҳокими Козим Тўлаганов «Умидлар уммони» сарлавҳали қутловида «Маҳалла» жамғармаси Тошкент шаҳар бўлимининг тўла шаклланиб, ишга тушганлигига ҳали кўп вақт ўтмаган бўлсада, лекин шу вақтда бу ташкилот талайгина ишларни амалга оширганлигини, шулардан бири «Маҳалла» газетасининг ташкил этилганлигини таъкидлаб, бу газетанинг ҳам чинакам ҳаёт кўзгусига айланишига тилак билдирган. «Маҳалла» хайрия жамғармаси Тошкент шаҳар бўлими бошқарувининг раиси Шавкат Миролимов ўзининг «Ватан ичра Ватан» сарлавҳали мақоласида Тошкент шаҳридаги мавжуд 473 та маҳаллада ҳаёт рисоладагидек давом этаётганлигини қайд этиб, «Маҳалла» газетасининг маънавиятимизни юксалтириш, равнақ топтириш учун хизмат қилишдаги ролига баҳо беради.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Саид Аҳмаднинг «Мен — маҳалла фарзандиман», Ўзбекистон халқ ёзувчиси, «Маҳалла» газетасининг жамоатчилик асосидаги муҳаррири Ўткир Ҳошимовнинг «Биз шундай халқмиз» мақолалари, «Тошкент ҳақиқати» газетаси бош муҳаррири, Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси Тошкент ташкилоти бошқаруви раиси Нўъмон Насимовнинг «Маҳалла кўзгуси», «Тошкент оқшоми» ва «Вечерний Ташкент» газеталарининг бош муҳаррири Эркин Эрназаровнинг «Маҳалла» — маҳалладошимиз» қутловлари, «Маҳалла» хайрия жамғармаси Юнусобод тумани бўлинмасининг раиси Кабир Комилов, «Ўзбекфильм» ҳиссадорлик корхонасининг бош директори Аъло Хўжаев билан қилинган «Маҳаллалар олдида қарздормиз» сарлавҳали суҳбат ва бошқа мақолалар, иқтисодиётимизга оид, мозий сирлари, ранг-баранг олам ажойиботлари, суратли лавҳалар ушбу газета саҳифаларидан ўрин олган.

«Маҳалладин бошланур Ватан» сўзларини ўз шиорига айлантирган «Маҳалла» газетасига ва унинг ижодий жамоасига Тошкентнинг «Оқшом» газеталари ижодкорлари хайрли ишларида оқ йўл ва зафарлар тилайдилар.

** Футбол*

«ХОТИРА-94» МУСОБАҚАСИ

2 август куни МҲСК спорт мажмуасида 1979 йилдаги авиа-ҳалокат пайтида ҳаётдан фожеали равишда кўз юмган марҳум пахтакорчиларнинг хотирасига бағишлаб ўтказиладиган анъанавий «Хотира-94» халқаро мусобақалари бошланади. Унда Россия, Қирғизистон, Тожикистон ва Ўзбекистондан ўнта жамоа иштирок этади. Шуни таъкидлаб ўтиш жоизки, мусобақага «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси ҳомийлик қилмоқда.

— Хотира турнирининг қатнашчилари кўпайганлиги ва мусобақанинг нуфузи тобора ошиб бораётгани қувонарли ҳолдир, — деди биз билан суҳбатда мусобақа ташкилий қўмитасининг раиси, «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси бош директорининг ўринбосари Анатолий Тарсуков. — Бу турнирда тўп сурадиган ёш спортчиларнинг маҳорати ошишида муҳим ўрин тутади. Афсуски, ёш футболчиларнинг тажриба орттиришлари учун қулай имкон яратадиган турнирлар МДҲ ва Ўзбекистонда жуда кам ўтказилади. Худди шу сабабдан «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси раҳбарияти «Хотира» турнирларини ўз ҳомийлигига олди.

Шундай қилиб, эртага соат 17 да барча футбол ишқибозларини «Хотира-94» турнирининг очилиш маросимига таклиф этамиз.

Дамир ИСЛОМОВ.

"Тошкент оқшоми" газетасининг иловаси №39

ТАБИАТ ва ИНСОН

Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш комитетининг саҳифаси

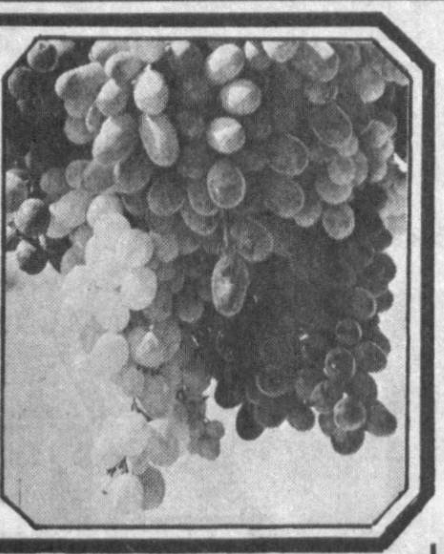

Долзарб мавзу

ҲАР ИШДА МЕЪЁР БЎЛСИН

Оламга ботиний идрок билан назар солсангиз, ҳар нарсанинг меъёри борлигига, табиат ана шу меъёрни ҳеч қачон бузмаслигига гувоҳ бўласиз. Меъёри бузилган жойда албатта номутаносиблик пайдо бўлиб, турли кўнгилсизликлар келиб чиқиши табиий. Фақат бугина эмас, одамзоднинг ейиш-ичиши, меҳнат қилишида ҳам, корхоналарнинг иш жараёнида ҳам — қўйингчи, ҳаётимизнинг ҳар бир жабҳасида қатъий меъёрга амал қилишимиз керак. Бу ҳолат табиат билан бўлган муносабатимизда, айниқса, яққол кўринади.

Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш комитетининг шу йилнинг бошидаги ҳисоб-китобларига кўра шаҳримиз ҳавосини ифлослантирадиган 651 корхона қатъий назоратимиз остида турибди. Ушбу корхоналардан 70 таси йирик саналиб, ҳавога йилига юз тоннадан зиёд зарарли моддалар чиқаради. 150 корхона 10 тоннадан 100 тоннагача, 200 таси эса 10 тоннага етар-етмас чиқиндилар билан ҳавони "бойитиб" туради. Яна 231 автотранспорт корхоналари ҳам диққат-эътиборимизда турибди.

Албатта, юқорида айтиб ўтганимиздек, ҳар нарсанинг меъёри бор. 523 саноат ва 131 автотранспорт корхоналари чиқарадиган чиқиндиларга қатъий меъёр белгиланган. Улар умумий ҳисобнинг 91 ва 85 фоизини ташкил этади. Шундай қилиб шаҳардаги деярли барча корхоналарни назорат остига олганмиз. Фақат янги тузилаётган кичик ва қўшма корхоналарга ҳам шундай меъёр белгиланиши керак.

Меъёрлаштириш жараёнида 475 ҳужжатлар билан танишиб чиқишга тўғри келди. Улар, ўз-ўзидан маълумки, ҳавога заҳарли моддалар чиқарувчи манбалар, меъёрий рухсатлар лойиҳаларидир. Зарарли моддалар чиқаришнинг йўл қўйилган меъёри шаҳар бўйича бир йилга 28.819 тонна 520 килограмм қилиб белгиланган. Шунга амал қилсаккина шаҳримиз ҳавоси инсон саломатлигига зиён-захмат етказмайди. Ҳужжатларни кўраётган пайтимизда бу рақам 44330 тонна 280 килограммга кўтарилиб кетганди. Хайриятки 1993 йилда чиқиндиларнинг умумий миқдори 22243 тоннагача камайтирилди.

Йирик корхоналарнинг кўпчилиги меъёрга қаттиқ эътибор бераётгани кишини хурсанд қилади. Тошкент қишлоқ хўжалиги машинасозлиги ишлаб чиқариш бирлашмасидаги 2 ва 3-вагранкаларга қўшимча тозаловчи қурилмалар ўрнатилгандан сўнг, ҳавога аралашаётган зарарли моддалар икки баробар — 367 тоннага камайди. Буғ қозонлари алмаштирилгандан кейин бу рақам яна 23 тоннага камайди. Рангли металларни иккиламчи ишлаш ишлаб чиқариш бирлашмаси шлакларни совутадиган қурилмаларни ўрнатгач ҳавони ифлослантириш 35 тоннага камайди. Кўн-мўйна заводидаги қозонхонанинг қора мой билан ишлашдан газга ўтказилишининг ўзи чиқиндиларни 55 тоннага камайтирди. "Ўзпластитал" қўшма корхонасида термокаталитик реактор ишга тушиши натижасида бу ерда ҳам чиқиндилар 9 тоннага камайди.

Шаҳар табиатни муҳофаза қилиш комитети корхоналар билан биргаликда олиб борган ҳамкорлиги туфайли Чирчиқ дарёсига, Салор, Қорақамиш, Баротхўжа, Зах, Қорақудуқ каналларига ифлосланган оқава сувларни ташлайдиган 13 манбага барҳам берилди. "Фотон", "Ўзэлектроаппарат" ишлаб чиқариш бирлашмалари, "Тошкимёфарм" заводидаги биттадан манба ҳам тугатилди.

Буларнинг ҳаммаси минглаб кубометр тоза ичимлиқ сувларини сақлаб қолиш, ҳавонинг мусаффолигини таъминлаш имконини бермоқда. Буларнинг ҳаммаси ўз ишига лоқайдлик билан эмас, масъулият билан ёндошишнинг меваларидир.

Шундай бўлса ҳам кўпгина корхоналарда кўнгил хираликларга дуч келаяпмиз. Кўпгина корхоналар табиатни муҳофаза қилиш комитети йўл-йўриқларига беписандлик билан муносабатда бўляптилар. Йўл-йўриқларни ҳатто йиллаб бажармаётган корхоналар бор. Бундай жойларда меъёр ҳақида ҳатто сўз ҳам бўлиши мумкин эмас. Агарда барча корхоналар мутасаддилари бир ёқадан бош чиқариб, якдил бўлиб ишлаганида ишимиз, шубҳасиз, янада олға силжиган бўлар эди.

Шу ўринда кўрилган маъмурий чоралар, солинган жарималар ҳақида ҳам, гарчи дилимиз оғриб бўлсада, айтиб ўтмоғимиз керак деб ўйлайман. 1994 йилнинг биринчи ярмида жарималар жами 2075000 сўм-купонни ташкил этди. Жарима тўлаганлар орасида "Тошкимёфарм", "Ўзқишлоқмаш", "Тошкент трактор заводи" ишлаб чиқариш бирлашмалари, Тошкент иссиқлик маркази, фуқаро авиациясининг 243-заводи, Бектемир темир-бетон буюмлари заводи ва бошқа корхоналар бор. Табиат муҳофазасига оид йўл-йўриқларни ўз вақтида бажармагани учун "Тошкент" тепловоз депоси, металлни қайта ишлаш ишлаб чиқариш бирлашмаси, Тошкент таъмир-механика заводи, Тошкент ёғочни қайта ишлаш комбинати, 13-кўприксозлар бўлинмасининг айрим цехлари, участкалари фаолияти тўхтатиб қўйилди. Худди шундай камчиликлар стандартлаш ва метрология соҳаларида ҳам учрайди. Комитетимиз нозирлари ўз вақтида барча камчиликларни аниқлаб, тегишли йўл-йўриқлар, таклифлар беришди. Энди бутун гап уларнинг бажарилишида.

Табиатни ҳамиша ўзимизга қиёс этишимиз керак. Инсон табиатан меъёридан ортиқ юмуш қилолмайди. Буни барчамиз тушунамиз. Табиат ҳам худди шундай. Хўжасизлик, лоқайдлик, совуққонлик туфайли унинг мутаносиблигини бузиб, оғир оқибатларни келтириб чиқарган эканмиз, энди меҳр-муҳаббат, зийраклик билан шу оқибатларни тугатишимиз керак. Бу келажак олдидаги бурчимиздир. Бинобарин ҳар бир ишимизда меъёр бўлсин! Айниқса она табиатимизга муносабатимизда.

Хайрихон РАЖАБОВА,
Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш комитетининг масъул ходими.

Лирик лавҳа

ТОНГ ОҒУШИДА

Юқори қаватда яшайдиганлар тонготар палласини кўриб, қанчалар роҳат қилишини тасаввур эта оласизми? Айтайлик тўққизинчи қаватдасиз. Шаҳар худди кафтингизда тургандек. Во ажабо! Кўчаларда кезганингизда уйлару машиналар сон-саноқсиздек туюлар, ҳатто ўзингизни бироз сиқилгандек сезардингиз. Ҳозир эса фақатгина ям-яшил дарахтлар нигоҳингизга ором бағишлайди!

Ҳаво шунчалар мусаффо! Ҳур-ҳур эсаётган майин шаббодаларга очиқ кўксингизни тутгингиз, тўйиб-тўйиб нафас олгингиз келади. Айниқса, япроқлардаги шабнам томчилари шунчалар мунис кўринадики!..

Уфқларга қарайсиз. Уфқ худди ўсма қўйган қизнинг қошидек сурма ранг. Қарайсизу кўзингизни ололмайсиз. Табиат бунчалар кўркам рангни қаердан олибди экан! Кеча оқшомда япроқлари эринибгина эсган шамолда беҳолгина қимирлаётган дарахтлар бирам тетикки! Назарингизда тун бўйи у ҳам қувват олгандек. Япроқлар бўлса оҳиста қарсак чалаётган болага ўхшайди-я!

Шаббода саъвами, ғурракми — худо билсин балки булбулдир — овозини қулоғингизга элас-элас олиб келади. Шунда сиз "Шаҳарда қуш зоти қолмовди-ку" деб ўйлайсиз. Қуш сайроғи эса дам сокин, дам сал баланд эшитилаверади. У худди тонг уйқусида мудраётган шаҳримизга алла айтаётганга ўхшайди.

Юрагингиз қандайдир илиқ ҳаяжонга тўлади. Шаҳар, муаззам, боши тошдан бўлган шаҳар орастаю озода кўринади кўзингизга. Кечагина кўрганингиз чанг-тўзон, осмонни тўлдириб илондек буралиб юрган тутунлар, оёқ остида мўр-малахдек ётадиган чиқиндилар йўқ. Ҳатто сув нималигини гоҳ билиб, гоҳ билмайдиган бетон ариқлар ҳам ғашингизга теголмайди. Кўзингиз яшилликни, тонг тароватини кўради, холос. Нилий кўк гумбазида Чўлпон юлдузию ерда сиз борсиз, холос.

Тушиб хиёбонларда кезгингиз, гиёҳларга қўнган шабнамларга қўл ювгингиз келади. Лекин шабнамни тўкиб юборишни хоҳламайсиз.

Олам ёришгандан ёришади. Қуёшнинг заррин нури илк бор ўша шабнамларга тушади. Нурлар минг бир тусда жилоланади. Қуёш ҳа чанқаб бош кўтарган чоғи, шабнамларни бирпасда "ичиб қўяди".

Олам қанчалар мусаффо! Олам қанчалар гўзал! Табиат бунча мукаммал! Саҳарларда қалбингиздан кечган ўйлар шундоқ бўлса ажаб эмас! Саҳарда туринг, азиз ҳамшаҳар! Шаҳримизни тонг оғушида кўринг. Шунда: "Табиат Тошкентимизни бағрида бунчалар эркалайдия!" деб юборишингизга ишонаман. Саҳарлардаги мунис манзаралар кўзингизни қувнатиб, қалбингизга нақш бўлишини истайман.

Она шаҳрим, сени ҳам ҳамиша саҳарлардаги каби покиза, ўн гулидан бир гули очилмагандек кўргим келади.

Азиз ҳамшаҳар! Саҳарда туриб, шаҳримизга боқинг. Шундагина унинг гўзал тонгларининг қадрига етамиз. Бир умр ардоқлаб ўтамиз. Негаки, саҳар дилга солган муҳаббат ўз меваларини бериб, шаҳримизнинг гуллаб-яшнашига ҳисса қўшамиз.

Толиб САЪДУЛЛО.

Фан ва техника оламида

ЧИҚИНДИЛАРГА ЙЎЛ ЙЎҚ

Япониянинг Осака шаҳрида жойлашган "Муҳим экологик технологиялар илмий тадқиқот институти" номини олган шахсий компания ўтган йилдан бошлаб "Чиқиндиларга йўл йўқ" шиори остида ишламоқда. Унинг президенти Иошикацу Фудзи ҳар қандай маиший, идоравий ва саноат чиқиндилари худди хом ашё каби ёки энергия манбаи сингари қайта ишлашда ўз ўрнини топади деб ҳисоблайди.

Чиндан ҳам институтнинг бу соҳадаги ишлаб чиқарган қўлланмалари ўзига хосдир. 7 йил мобайнида институт майдаланган ва қирқилган органик бўлмаган моддаларни ўзига хос қурилиш материалларига айлантириш билан шуғулланиб келади. Компаниянинг биринчи вазифаси кислота ёмғирларида осонгина парчаланиб кетадиган бетонни муҳофаза қиладиган воситаларни топишдан иборат.

Қора металлургия корхоналарида кўплаб миқдорда ҳосил бўладиган шлаклардан иморатларнинг каркасларини, томларни ёпиш материалларини ишлаб чиқаришни ўзлаштирди. Бундан ташқари институтнинг ишланмалари қирқилган, майдаланган қоғозлардан блок ва панеллар ишлаб чиқариш мумкинлигини исботлади. Улардан иссиқлик изоляторлари тайёрланиши мумкин.

Институтда ниҳоятда кўп соҳа билан шуғулланишади. У ерда чиқиндилардан йўлкаларда ишлатиладиган плиткалар, черепицалар тайёрланади.

Кўпгина мамлакатлар, хусусан Осиё минтақасидаги давлатлар ушбу технологияга катта эътибор билан қарайдилар. Институт ҳозир тупроқдаги заҳарли қурум моддаларини йўқотадиган лойиҳа устида Хитойнинг буюртмаси асосида иш олиб бормоқда. Тайвань шлакдан фойдаланиш усулларини ўрганмоқда. Жанубий Корея бўлса кислотали ёмғирлардан қурилиш материалларини сақлаш масалаларига катта қизиқиш билан қарамоқда.

Институт чинакамига янги ғоялар хазинасидир. Ҳозир институт олимлари телефон справочник китобларини бир ёқли қилиш устида шуғулланишмоқда. "Ниппон телеграф энд телефон" корпорацияси ҳар бир абонентига телефон маълумотномаси тайёрлаб, тарқатади. Бу иш ҳар йили қайтадан қилинади. Оқибатда жуда ҳам кўп миқдорда қоғоз тўпланиб қолади. Институт улардан телефон қутиларига томча тайёрлашни йўлга қўймоқда.

— Бизнинг асосий мақсадимиз, — дейди компания президенти Фудзи, — охир-оқибатда барча чиқиндиларни ишлаб чиқаришга қайтаришдир. Лекин бунга фақат бизнинггина кучимиз етмайди. Бу ишга барча аҳоли, барча қизиққан ташкилотлар бош қўшмоғи керак. Биз бундай системани ишлаб чиқаришга жорий этишни ҳар томонлама тадқиқ этишга тайёрмиз.

Япония тадбиркорларининг бу ташаббуси жаҳон бўйлаб қанот ёзса қандай соз иш бўлар эди.

Тоҳир МАҲКАМОВ тайёрлади.

Гапни гапир уққанга

УНУТИШМАСА БАС

Шаҳар табиатни муҳофаза қилиш комитетининг ҳайъат мажлиси "Тошқурилиштранс" ишлаб чиқариш бирлашмаси автосаройлари ҳамда "Ўзсаноатфуқароқурилиш" корпорациясининг 8-автобазаси ишини кўриб чиқди ва тегишли қарор қабул қилди.

Ҳайъат барча тегишли ҳужжатларни синчиклаб ўрганди. Нозирларнинг ахборотини тинглади ва иккала автокорхонанинг атроф-муҳитни ифлослантириш даражаси бир мисқол ҳам камаймаётганини таъкидлади.

Келинг, шу ерда рақамларга мурожаат қилайлик. Об-ҳавога чиқарилган зарарли ва заҳарли чиқиндилар, турли газлар йилига 36 тоннани ташкил этди. Бу тасарруфда турган 1614 та автомобилларнинг "хизматидир". Уларнинг 70 фоизи дизелли, 66 фоизи бензин билан ишлайди, 7 фоизи эса газ билан ҳаракатланади.

Автомобилларнинг кўплиги жуда яхши. Ҳаммаси юриб турса ундан ҳам яхши. Лекин шу автомобилларнинг ҳолати яхши эканлигига, экологик талабларга жавоб бера олишига кафолат борми?

"Тошқурилиштранс" ишлаб чиқариш бирлашмасининг 6-автосаройининг ҳаммасида ҳам табиат муҳофазасига оид тадбирлар ўтказиш кўнгилдагидек йўлга қўйилмаган. Автомобилларнинг экологик гувоҳномалари йўқ. Зарарли моддаларнинг йўл қўйилиши мумкин бўлган меъёри ишлаб чиқилмаган. Махсус сувдан фойдаланишга умуман эътибор берилмайди. Қуюқ газларнинг ҳосил бўлиши олдини олувчи, уни тозаловчи мосламалар йўқ даражада. Шу йилнинг биринчи ярмида бор-йўғи 56 машинага газ тозаловчи мосламалар ўрнатилган, холос.

8-автобазадаги 285 машинада ҳам меъёр деган нарсага эътибор берилмаган. Чиқиндилар чиқаришга рухсат қоғози йўқ. Ана шундан кейин табиат муҳофазасининг қай аҳволда эканлигини ўзингиз билиб олаверинг.

12-автобус саройидаги 165 машинанинг барчасида атроф-муҳитни муҳофаза қилишга оид чора-тадбирлар белгиланмаган. 1990 йилдан бери сувдан фойдаланиш учун махсус рухсатнома расмийлаштирилмаган. Бир неча йилдан бери қайта ишланган сув билан ишлайдиган автомашиналарнинг ювиш жойини қуриш аччиқ ичакдек чўзилиб келяпти. 10-автосаройдаги аҳвол ҳам бундан яхши эмас.

Саноат оқава сувларининг кўплиги, айниқса, кишини ташвишлантиради. "Тошқурилиштранс"нинг фақатгина 2 ва 10-автосаройида ёмғир сувлари тўпланадиган ҳавза бор. Ифлосланган сувлар ўз-ўзидан маълумки, яхшилаб муҳофазаланмаса ер ости сувларига салбий таъсир кўрсатади.

Ёнилғи сақланадиган омборлар барча автосаройларда ер остида — чуқурларда жойлашган. Уларнинг силқиб ётиши тупроқни доимо ифлослантириб туради. Хусусан 9-автосаройнинг Чирчиқ дарёсидан 80 километр узоқликда жойлашган ёнилғи омборлари ўта хавфлидир.

Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш комитети ҳайъати ўз қарорида автотранспорт воситаларининг экологик аҳволини назорат қилишни кучайтириш, давлат стандарти идораларида газоанализаторларни текшириш ва созлашни шу йилнинг августигача тугатиш, табиатни муҳофаза қилиш комитетининг барча йўл-йўриқларини амалда жорий этиш, 1, 10, 12-автосаройларда шу йил августгача автомобилларни ювиш жойини қуриб ишга тушириш, 4, 9-автосаройлардаги қозонхоналарни 1995 йил июнь ойигача газ билан ишлашга ўтказиш ёки марказий иссиқлик таъминотига улаш, автомашиналарнинг санитария ҳолатларини текширишни янада кучайтириш, барча ёнилғи омборларини қайтадан қуриш дастурини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш таъкидланди.

Қани, бу галги ҳайъат қарорининг ижроси қандай бўлар экан — буни келажак кўрсатади. Лекин "Тошқурилиштранс" ишлаб чиқариш бирлашмасининг қарамоғидаги автосаройларнинг, "Ўзсаноатфуқароқурилиш" корпорациясининг 8-автобазаси мутасаддилари кўрилаёган тадбирлар энг аввало одамларнинг сиҳат-саломатлиги, шаҳримиз табиатини яхшилаш йўлида қилинаётганлигини унутмасалар бас.

Николай ГИРЯНСКИЙ,
Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш комитетининг етакчи мутахассиси.

Тоза ҳаво — танга даво

ВИЖДОНЛАРИГА ҲАВОЛА

"Тоза ҳаво — танга даво" дейдилар. Чини билан покиза сувдан ичиб, тоза тупроқда етиштирилган ноз-неъматлардан баҳраманд бўлиб, тоза ҳаводан тўйиб нафас олганга нима етсин! Шаҳримиз ҳавоси айнан шундай тозами? Унда турли-туман чанг-тўзондан тортиб, зарарли моддаларгача йўқми? Шуни аниқлаш ниятида шаҳар табиатни муҳофаза қилиш комитети Тошкент шаҳар ҳокимлиги ички ишлар Бош бошқармасининг давлат автомобиль назорати бошқармаси, ўзбекнефть ва газ назорати билан биргаликда шу йил 10 майдан 10 июнгача "Тоза ҳаво" дастурини ўтказди.

Дастурдан кўзда тутилган асосий мақсад шаҳримиз кўчаларида жавлон ураётган машиналар экологик талабларга жавоб берадими йўқми, аниқлаш, уларнинг аҳволини яхшилаш чора-тадбирларини кўришдан иборат эди. Икки ой мобайнида 105 автокорхона, давлат қарамоғидаги 12 ҳамда хусусийлаштирилган 10 ёнилғи қуйиш тармоқлари синчиклаб кўздан кечирилди. Автомобилларга техник хизмат кўрсатиш 6 та устахоналари назоратдан ўтказилди.

"Тоза ҳаво" дастури мобайнида давлат хизматидаги 6035 автомобилларнинг зарарли моддалар чиқариши ва тутунлари текширилди. Улардан 2085 таси экологик талабларга жавоб бермайди. Улар чиқарган газда углерод миқдори 34 фоизни ташкил этди. Шахсий машиналардан ҳам 9334 таси текширилганда улардан 2054 тасининг газ чиқарадиган ускуналари носозлиги маълум бўлди.

Хўш уларга нисбатан кўрилган чора қандай бўлди, деган савол туғилиши табиий. 3619 автомобиллардан фойдаланиш тақиқланди. Улардан 1710 таси давлат ҳисобидаги, 1909 таси хусусий машиналар эди. Автокорхоналарнинг 113 нафар раҳбар ходимларига жарима белгиланди. 383 ҳайдовчи ўз ишига совуққонлик билан муносабатда бўлгани учун жарима тўлайдиган бўлди. Аниқланган камчиликларни бартараф этиш борасида 238 йўл-йўриқ ва кўрсатма берилди.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, автокорхоналарда 218 газоанализаторлар, тутун таркибини ўлчовчи мосламалар мавжуд. 14 та кўчма диагностика нуқталари ташкил этилган. 15 та кўчма қурилма катта автомобиль йўлларида иш олиб боради. Лекин шунчалар диққат-эътибор берилганига қарамай, бу йилги ўтказилган дастуримизнинг ўтган йилгисига қараганда натижалари кишини хурсанд қилмайди. 1993 йилда юқори меъёрда зарарли газлар чиқарадиган автомобиллар 14 фоизни ташкил этган бўлса, бу йил бу кўрсаткич камайиш ўрнига 26 фоизга етди.

Афсуски, қатор автокорхоналар қарамоқларидаги машиналарнинг ҳавони ифлослантираётганига етарли аҳамият бермайдилар. Автотранспорт воситаларини ўз вақтида сифатли қилиб созлаш масаласига панжа орасидан қарайдилар. Масалан, "Махсустранс"нинг 3-автосаройидаги (директори Х. Мавлонов) 25 фоиз автомобиллар экологик талабларга жавоб бермайдиган аҳволда бўлса ҳам йўлга чиқаверади. "Тошмуҳандисқурилиш"нинг 6-механизация бошқармасида (бошлиғи В. Саяпин) 20 фоиз, "Махсустранс"нинг 9-автосаройида (директори А. Орипов) 20 фоиз, 7-таксилар саройида (директори М. Тўлаганов) 18 фоиз, 12-автосаройда (директори Ш. Муҳаммаджонов) 16 фоиз машиналар нуқсони билан бўлса ҳам хизматга чиқариб юборилаверади. Айниқса "Махсустранс"нинг 6- (директори А. Толипов) ва 2- (директори Э. Бекмуродов), "Технолог" илмий ишлаб чиқариш бирлашмасининг автосаройида (директори Ҳ. Элмуродов) аҳвол яна ҳам мушкулроқ. Бу автосаройларда 1994 йил учун табиатни муҳофаза қилиш тадбирлари ишлаб чиқилмаган, борлари ҳам шаҳар табиатни муҳофаза қилиш комитети билан маслаҳатлашилмаган.

Айтаверсак, гап кўп. Лекин гап билан қачон иш битган? Наҳотки шаҳримиз ҳавосининг мусаффо бўлиши кўп ҳолларда турли маркалардаги автомобилларнинг соз ёки носозлигига боғлиқлигини мутасаддилар билмаса? Наҳотки, тоза ҳаво инсонлар саломатлигининг асосий гарови эканлигини унутиб қўйишган бўлса? Ҳадеб жарима тўлаб, жуда бўлмаганда маъмурий жазога тортилиш кимга ёқади? Бизнингча ҳеч кимга. Шундай экан, ҳар бир автокорхона, ҳар бир транспорт воситаси ҳайдовчиси ўз ишига виждонан ёндошишидан умидвормиз.

Муборак ХОНХЎЖАЕВА,
Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш комитети масъул ходими,
Одил ХЎЖАЕВ,
Тошкент шаҳар ДАНБ техника назорати бўлими бошлиғи.

Бу — қизиқ

ХАЛОСКОР ҚАЛДИРҒОЧЛАР

ҲАЁТ ғаройиботларга тўла. Қадимги Румода олис масофаларга хат ташиш учун қалдирғочлардан фойдаланилган. Бу жониворлар каптарларга нисбатан анча тез учадилар. 1920 йилда Нью-Йорк шаҳрида кўкрагига хат беркитилган қалдирғочни тутиб олишди.

Табиатшунос Геллер Жанубий Америкадаги тоғлардан бирида адашиб қолиб, Нью-Йоркдаги дўстига (қалдирғочнинг эгаси) тезда ёрдамга етиб келишни илтимос қилиб хат ёзади. Халоскор қалдирғоч кунига 600 километрдан йўл босиб, беш кун деганда Жанубий Америкадаги манзилга етиб келган. Шундан сўнг экспедиция тезда тайёргарлик кўриб йўлга отланади. Натижада қалдирғоч туфайли табиатшунос бир ўлимдан қолади.

Кўриниб турибдики, жониворлар азалдан одамга дўст бўлиб келишган.

Иззат АҲМЕДОВ тайёрлади.

Ия, наҳотки?!.

СУВГА ЧАНҚОҚ НИҲОЛЛАР

Ибн Сино мавзесидаги 1-Тошкент Давлат тиббиёт институтидан бошланган кўча (собиқ Жаркўча)нинг икки томонига бора-боргунча арча ва бошқа манзарали дарахтларнинг ниҳоллари экилган эди.

Баҳор ёмғиридан кейин тахминан 2 мингга яқин бу ниҳоллар бирор марта ҳам сув ичгани йўқ. Ҳатто уларнинг таги юмшатилиб, бирор челак сув қуйилмади. Ваҳоланки экилган дарахтларнинг икки томонида чиройли бетон ариқлар бор. Шу ариқлардан ҳар доим сув оқиб турса бўлади. Чунки илгари чойхона олдидан (ҳозир бозорча қилинди) бир тегирмон сув ўтиб бутун Ибн Сино мавзесини таъминларди. Қурилиш пайтида ишчилар тайёр ариқни кўмиб, режа асосида қурамиз, деб ташлаб кетишди. Бир тегирмон сув беҳудага Жарариққа оқиб етибди.

Туман ободонлаштириш бошқармасидаги мутасадди ўртоқлар, 4-турар жойлардан фойдаланиш идораси раҳбарлари бундай аҳволдан бохабарлар. Лекин ариқни кавлаб, сув келтириш ҳеч кимнинг хаёлига келмаяпти. Еш ниҳолларни сақлаб қолиш ҳар биримизнинг бурчимизку. Ҳали ҳам вақт бор. Тезда бунинг олди олинмаса саратон ўтгач фойдаси бўлмайди.

Ҳамидулла ЙЎЛДОШЕВ, фахрий муаллим.

Ёзнинг гашти сўлим гўшаларда айниқса сезилади. Соя-салқин хиёбонлар, зилол сувлар оромига таъриф йўқ. Шу сабабли ҳам Ўзбекистон Миллий боғининг кўли доимо дам олувчилар билан гавжум.

В.Паклин олган сурат.

СОЙ БЎЙИДА

Куни билан яйрайман,
Қолиб шўх сой бўйида.
Уфққа тик қарайман,
Завқ бор сувнинг куйида.
Олма, ўрикзор бир ён,
Бир ён буғдойзор дала.
Ёз чилласи. Саратон.
Қуёш чўғ бўлган палла.
Тандирдай қизир тоғ-тош,
Фақат шўх сой шовуллар.

Кўксига чўккан қуёш
Туб-тубида ловуллар.
Бу қувонч ўлкасида
Ҳаёт бирдай кулади.
Сой сувин елкасида
Олма оқиб келади.
Олмаларни дил хушлаб,
Дўстлар бирга тотамиз.
Карсиллатиб бир тишлаб,
Яна сувга отамиз.

Тошдан тошга сакраб сув
Дур, марварид сочади.
Тишланган олмани у
Яна олиб қочади.
Олиб қочма олмани
Кафтларингда сой суви.
Билсанг, севаман сани,
Чин дўстимсан кун бўйи.
Менинг эрка сойимсан,
Хушлигим, чиройимсан.

ТЎЛҚИН.

"Ватанни севмак иймондандур!" танловига

ОЛТИН САНДИҚ

ЭРТА тонг! Ширин бир тонг. Эрка шаббода гулларни, гиёҳларни, япроқларни қучиб, майингина эсиб юрибди. Қумрими, саъвами — қайси бир қушнинг чах-чахи эшитилиб қолади. Тонг сурма ранг бўла бошлади. Худди шуни кутиб тургандек Ракат маҳалласи осмони узра рубоб оҳанглари янграб қолди. Шаббода ҳам, чах-чах ураётган қушлар ҳам тиниб, гўё олам қулоққа айлангандек эди шу тобда.

Рубоб эса янграрди. Киши жисмига наволар сингиб кетаётгандек, томирларда қонни жўштираётгандек, замин оҳангга эргашиб кўк сари ўрлаётгандек эди.

— Бастакор ўзининг тилла сандиғини очибдида! — шивирлади шаббода. — Жуда ҳам ажойиб куй олибди бу сафар сандиқдан.

Оҳанг авжланарди. У қуёшнинг илк нурларига ҳам илашиб қолди. Шу тариқа олам кезиб кетди...

Муҳаммаджон ака рубобни оҳиста хонтахта устига қўйди. Кўзларини мамнун юмди. Пешонасидаги реза-реза терларни ҳам артмади.

— Янги куй муборак бўлсин! — ҳовлидан рафиқаси Забиҳа аянинг овози келди. — Ўзиям юрагингизнинг бир тола томирини қўшиб юбордингиз чоғи, жуда файзли чиқди.

Муҳаммаджон ака рафиқасига қаради. Унинг кўзларида "Қалай бўлибди" деган безовта савол зоҳир бўлди.

— Қалай бўларди, айтдим-ку. — Забиҳа ая жилмайди. — Ўзингиз ҳам бутун жисмингиз билан сел бўлиб кетдингиз-ов.

"Куй деган, қўшиқ деган ахир юракдан, етмиш икки томирдан бунёд бўлмаса, одамларга нима кераги бор?" — кўнглидан ўтказди бастакор.

Ҳар гал шундоқ бўлади. Олтмиш йил бўлибдики, яралган ҳар бир куйга, қўшиққа бастакор дилу жонини ҳам улаб юборгудек бўлади.

— Уста, санъатга бутун умрингизни бағишладингиз. Ҳар бир куй, ҳар битта яратган, ҳозир радио тўлқинларида, ойнаи жаҳонда янграётган қўшиқлар Ватанга бўлган муҳаббатнинг иқрорига ўхшайди. Ахир бунчалар камолга етишнинг ўзи бўлмагандир?

— Киши одатда олға интилади. Уфқларга қараш унга одат. Ортига ўгирилганда эса босиб ўтган йўли кафтдаги чизиқдай унга кўринади-қўяди.

Санъат оламига қадам қўйишим жуда ҳам тасодифан юз берган. 1936 йил эди ўшанда. Тошкент тўқимачилик комбинатида ҳисобчи, уста ёрдамчиси бўлиб ишлардим. Свердлов номли театрда "Фарҳод ва Ширин" томошаси қўйилаётган пайт эди. Ишқибозлик экан-да, бориб патта олдим. Энди томошахонага бурилмоқчийдим, кўзим бири дутор, бири чилдирма, бири рубоб кўтариб олган йигирма чоғли йигит-қизларга тушди. Битта қиз эса мандолинани созлолмай хуноб. Улар афтидан ниманидир кутишар, безовта эдилар. КОР клуби бор, биласиз-а? Ўша ердаги ансамблга қатнашардим. Мандолинани лофи билан айтсам, жуда ҳам сайратиб юборардим. Бояги қизнинг қўлидаги мандолинани созлаб бердим. Уни чалишни Адҳам ака деган сартарошдан ўргангандим. Басма-басига чалардик-да. У ерда ёш истеъдодларнинг танлови бўлаётган экан. Қиз бир хонага кириб кетди. Анчадан кейин чиқди.

— Ўтдингизми? — деб сўрадим. Қиз бош ирғади.

— Мен ҳам кириб чиқсам бўлармикин? — дедим.

— Бўлса керак, — деди у, — ахир танловку! Ҳакимжон Нишонов танловга кирадиган ёшларни бирма-бир олиб кириб, комиссия ҳайъатига таништиряпти. Мен ҳам таваккал деб кирдим. Хонада ўша пайтдаги ўзбек мусиқасининг дарғалари Аҳмаджон ота Умрзоқов, Мамадазиз Ниёзов, Отавали Нуриддинов, Тўхтасин Жалилов, Юнус Ражабийлар ўтиришибди...

— Қани, бир нима чалиб бер-чи, — деди Аҳмаджон ота, менга тикилиб.

Ўша йиллари Мамадазиз Ниёзовнинг "Бахт" деган ашуласи кўп машҳур эди. Мандолинада ўшани чалдим. Мамадазиз Ниёзовнинг ўзи менга жўр бўлиб кетди.

— Бугун келганларнинг ичида бўладигани шу, — деди Аҳмаджон ота чалишдан тўхтаганимдан кейин. — Қаерда ишлайсан?

— Тўқимачилик комбинатида, устага ёрдамчиман, — дедим. Қоғоз қилиб беришди. Шу тариқа "Фарҳод ва Ширин"ни кўраман деб санъат оламига қадам қўйганман. Шу-шу мусиқа Ширину, мен унинг Фарҳоди бўлиб қолдим.

— Танлов нимага бағишланган экан?

— Москвада ўзбек адабиёти ва санъати ўн кунлигига истеъдодларни танлаш эди чоғи. Шу баҳона жуда ҳам кўп атоқли ижрочилар йиғилишганди: Сафо Муғанний, Ҳожихон Болтаев, Фозилжон Ҳарратов, Ориф Гармонь, Гербинбой Файзиев — улар жудаям кўп эди, ўғлим.

Москвада намойиш этиш учун "Колхоз тўйи" деган томоша тайёрладик. Уни Етим Бобожонов билан Маннон Уйғурлар ижод этишди. Энг қизиғи, Ўзбекистонимизга нима хос бўлса, ҳаммаси саҳнада чинакамига ижро этилган эди. Нон бозорида нон сотиларди, дошқозонда ош дамланганди. Катта супа ҳам ўрнатилган эди саҳнага. Худди тўйда қандай бўлса, шундай меҳмонлар келиб турибди. Мезбонлар уларни "Келинг, келинг" деб қўлларини кўксига қўйиб кутиб олишади. Хуллас, Ўзбекистонда қандай бўлса Москвада ҳам шундай бўлди. Мен бу томошада миршаб ролини бажарган эдим.

— Мандолина чалар экансиз уста, рубобга қандай ўтгансиз?

— Ҳозир шунга яқинлашиб келяпмиз. "Колхоз тўйи"да уйғур ансамбли ҳам меҳмон бўлиб кириб келиши керак эди. Ҳамма чолғу асбоблари бору, лекин рубоб йўқ денг. Бозордан Мамадохун деган кишини топиб, олиб келишди. У рубоб чертиб, қўшиқ айтиб тирикчилик қиларди. Рубобини бир кунгами, икки кунгами сўраб олдик. Уста Усмон деган киши худди шу фасонда ўн дона рубоб ясаб берди. Одатда уйғур, яъни қашқар рубобида 14 та парда бўларди. Мен 24 та парда қўйдим. Энди ҳар қандай садоларни чалса бўлаверадиган бўлди.

— Сен рубоб чал, — дедилар Тўхтасин ака. — Ёнингга яна 7-8 кишини қўшамиз. Бир ансамбль бўласизлар, бўптими?

Чиндан ҳам мен билан Эргаш Шукруллаев, Товур Жумаев, ака Тўра, Сафохон, яна бошқалар — қаричилик қурсин, кўп нарса хотирамдан чиқиб қолган, — рубоб чалиш машқини ола бошладик. Лекин мендан бошқа ҳамма киши кейинроқ рубоб чалмай қўйишди.

— Ёлғиз ўзингиз рубобга содиқ қолибсиз-да!

— Энди боя айтдим-ку, содиқ бўлмасак, Фарҳод Ширин бўлиш машкул эди-да! Рубоб менинг ҳаётимнинг бир бўлагига айланиб қолган.

— Уста, сиз яратган куйнинг, қўшиқнинг саноғига етиб бўлмаса керак-а? Кейин, қўшиқларнинг ҳаммасига рубобда куй басталаганмисиз?

— Ҳамма яратган асарларимни шу қадрдон рубобимда яратганман.

— Қашқарда бўлган экансиз-а, у ердагиларни ҳам тоза лол қолдиргандирсиз?

— 1951 йилда борган эдик. Ҳалима Носирова, Назира Аҳмедова, Ашот Петросянцлар ҳам бор эди гуруҳимизда. Рубобда куйлар чалишим учун Петросянц мени ҳам бирга олиб кетган эди. Ўша пайтларда Сатторохун деган ажойиб уйғур созандаси бўлар эди. Ўша сафарда мен "Онам қолди қашқарда" деган машҳур куйини чалувдим. Сизга ёлғон менга чин, одамларнинг кўзида ёш кўрдим.

Ўшанда "Қашқар рубоби Муҳаммаджон Мирзаев учун яралган экан" дейишганди.

— Маъмуржон ака ҳам сиз билан маълум вақт бирга бўлган эканми?..

— Ҳа-а, ажойиб ҳофиз эди у. Ўша пайтлари эстрадада ишлар эдим-да... Битта даста туздик. Учрашувларга борардик, концертлар қўярдик. Бир куни эшитсам Маъмуржон ака уйда ҳеч қаёққа чиқмай ётган экан. Бирга юринг дедик. Бошига ўшанда озгина ташвиш тушиб қолган эди. Биз билан бирга юрди. "Феруз", "Айлаб келинг", "Ёр истаб" "Қачон бўлғай", "Якка бу Фарғонада" каби қўшиқларни бирга тайёрладик. Янги оҳанглар, услублар топдик. Маъмуржон ака ижро этганда одамлар соатлаб қарсак урарди.

— Маъмуржон ака ҳам сиздан кўп миннатдор бўлган эканлар... Сабаби нима эди?

— Сабаби йўқ десам ҳам бўлади. Шоир шеър ёзади, унга бастакор куй басталайди. Аввало шоирнинг айтган сўзи, кўзлаган мақсадини бастакор илғаб олиши керак. Қайси сўзга урғу берилади, авж парда қаерда бўлади, қаерда нолиш ишлатилади — булар оддийгина кўриниши мумкину, лекин қўшиқ ижросида аҳамияти катта... Мен ана шу ерларни топиб бердим Маъмуржон акага.

— Яратган барча қўшиқларингизда шунга эътибор берганмисиз?

— Албатта. Яна қайси ижрочи учун ёзилади қўшиқ — бунинг ҳам аҳамияти катта.

— Худди "Гулноз" рақси каби-а?

— Буни Кундузхон Миркаримовадан сўрайсиз... Умуман Кундузхон билан кўп рақсларини бирга яратганмиз.

— Уста, шогирдлар бисёр-а?

— Бастакор куйни, қўшиқни нима учун яратади? Ижро этиш учунми? Шогирдлар шу сабабли ҳам кўп. Ўлмас Саиджонов, Дилором Қаюмова, Матлуба Дадабоева, Замира Суюнова, Маҳбуба Ҳасанова, Муножот Йўлчиева, Дилафрўз Жабборова... Уларга раҳмат. Улар мени одамларга танитган.

— Айниқса, Дилором Қаюмова.

— Йўқ, мен бирини биридан устун қўймайман. Ҳаммаси ўзига хос овозга, йўлга, услубга эга. Шунинг учун ҳам элга ардоқли. Дилором учун эса кўпроқ қўшиқ ёзганим рост. Раҳматли Туроб Тўла кўпгина шеърлар битган. "Олтин сандиқ", "Эй гул", "Попнинг попук қизлари" — эй жуда кўп улар. Худди Дилором учун ёзилгандек ҳаммаси.

— "Баҳор вальси" ҳам ижодингиздаги энг юқори чўққилардан бири.

— Раҳматли Мукаррама опанинг сўзи билан "Баҳор" рақс дастасига атаб ёзилувди. Вальс саҳнага қўйилгандан кейин дастанинг ҳам номи "Баҳор" бўлиб кетди.

Муҳаммаджон аканинг сўзларини тинглайману ўйлайман. Шу одамнинг армони бормикан?

— Армонларим бор, — деди беихтиёр у, — ҳали энг яхши куйимни ёзмаганман, қўшиғимни басталамагандекман...

"Зор этдинг", "На бўлғай", "Фиғонким", "Дилбар", "Дил куйласин", "Роҳат", "Тановар", Гулчеҳра ёр", "Завқим келур", "Дилбар"... Уларни санаб адо этиб бўлмайди. Уларнинг ҳар биттасининг мусиқамизда ўзининг тутган ўрни бор...

Назаримда Ўзбекистон халқ артисти Муҳаммаджон Мирзаев Ўзбекистонимизни ўзининг энг нафис, нозик, энг ширин куйлари ва қўшиқларига ўрамоқчидек. Назаримда Муҳаммаджон Мирзаевнинг қалби "Олтин сандиқ". Унда ҳали куйлар, қўшиқлар кўп. Бастакоримиз ушбу хазина-сандиқдан севикли она Ўзбекистонимизни шарафлайдиган кўплаб куйлар олиб элга ҳадя этади...

Темур УБАЙДУЛЛО.

Танлов ҳомийси — "Ўзбеккосмос".

Маънавий меросимиздан

БИР ШОДА ДУР

Бадиий сўз санъати маданиятнинг энг қадимги ва узоқ тарихга эга бўлган бир соҳасидир. Унинг куртаклари бундан 35 аср аввал Турон заминида яшаган зардуштийлик даврига бориб тақалади. Энг қадимги замонларга оид айрим оғзаки адабиёт ёдгорликлари "Авесто", "Бехустин", "Бундахиши", "Денкрад" каби ёзма манбалардан ўрин олган. Юсуф Хос Ҳожиб ўзининг "Қутадғу билиг" асарида адолат, ростгўйлик, ахлоқий таълимни илгари сурса, Аҳмад Югнакий "Ҳиббат-ул-ҳақойиқ" асарида кишиларни илмли, маърифатли бўлишга чақиради, жоҳилликка қарши курашади.

Турли синфлар, руҳонийлар қадимги оғзаки ва ёзма адабиёт қаҳрамонларига диний моҳият бериб, уларнинг бирмунчасини илоҳийлаштирган бўлсалар, меҳнаткаш халқ уларни фидокор, нажоткор қаҳрамонлар сифатида таниган. Хусусан паҳлавон Рустам ҳақида жуда кўп асарлар яратилган. Улардан бири улуғ мутафаккир Фирдавсий ёзган машҳур "Шоҳнома" асаридир. Шоир Рустам номини абадийлаштириб:

Кияк нима аз умри худ кам кунам,
Жаҳоне нур оз номи Рустам кунам.
Умримнинг ярмини қисқартираман ва бутун жаҳонни Рустам номи билан тўлдираман, — деган эди.

"Шоҳнома"да қадимги туркий халқларнинг севимли фарзандлари Рустам ва Сиёвушларнинг араб босқинчиларига қарши курашидаги мислсиз қаҳрамонликлари акс эттирилади. Тарихчи Наршаҳий "Бухоро тарихи" асарида X асрда ҳам Бухоро аҳолиси Наврўз кунлари Сиёвушнинг қабрига келиб, қурбонликка хўрозлар сўйиб, Сиёвуш шарафига қўшиқлар айтишганини ёзиб қолдирган.

Биз қадимги туркий халқларнинг қаҳрамонлик панд-насиҳатига доир қолдирган меросларини терма жанрида ҳам учратишимиз мумкин. XI асрда яшаб ижод этган Асан Қайғу одобномага доир панд-насиҳатида

Бу замонда на ғариб —
Оқ қаълали бўз ғариб,
Яхшиларга айтмаган,
Асли ширин сўз ғариб.
Замондоши бўлмаса,
Қариси бўлар жуда ғариб.
Қадринг янга билмаса,
Бўйига етган қиз ғариб.

— деб одамларни бир-бирини ҳурмат қилишга, ардоқлашга, тилга эътибор беришга чақиради.

Юксак тафаккур соҳиби Аҳмад Югнакийдан бизга яккаю ягона "Ҳиббат-ул-ҳақойиқ" бадиий асари етиб келган. У асарнинг хотимасида китобхонга мурожаат қилиб бундай дейди: "Ҳикматдан сўз ва насиҳат китобини битдим, уни ким ўқиса, асал тотигандек бўлди. Мен адиб Аҳмад одоб-панд сўзларини айтдим, сўзим қолади, ўзим (ўлиб) кетаман. Куз келади, ёз ўтади, умр ўтиб боради, бу ёз ва кузлар умримни тугатди. Шунинг учун бу туркча китобни яратдим, истасанг уни маъқулла, истасанг маломат қил. Ўзим (ўлиб) кетганда, номим қолсин деб бу тансиқ сўзларни ёдгорлик учун битдим". Адиб кишиларни бировни аччиқ ва ёмон сўзлар айтиб дил ойнасини синдирмасликка чақиради, тилнинг яраси тузалмас ярадир дейди: "Тилинг билан ўч ҳиссини қўзғама, бил, ўқ яраси битиб кетадию, лекин тил яраси битмайди".

Қомусий билим соҳиби, ўз даврининг етук олими, файласуфи, фан ва маданият арбоби Юсуф Хос Ҳожиб ўзининг "Қутадғу билиг" асарида XI асрдаги туркий халқларнинг урф-одатлари, тили, касб-кори, дунёқараши, ахлоқ-одоб мезонлари ҳақида ҳар томонлама тўлиқ маълумот беради. Асарни ўқир экансиз, Юсуф Хос Ҳожиб тепамизга келиб, насиҳат, васият айтиб, "Яхшиликка бошла, ёмондан сақлан" деб тургандай бўлади.

Тил ақлнинг калитидир, инсон тил орқали ўзининг яхши ва ёмон фазилатини намоён этади. Ана шу фикр Юсуф Хос Ҳожиб талқинида ўз ифодасини топган. "Қутадғу билиг" асарида болани тарбиялашни фақат ота амалга ошириши керак деган ғоя илгари сурилади: "Сенинг ўғил-қизинг бунёдга келса, Эй олий насаб, уйингда тарбиялагин, бошқа ерда тарбиялама. Мураббийни яхши кишилардан олгин. Ўғил-қиз пок ўлади (номатлуб ишлардан фориғ туради), ўғил-қизга билим ҳам одоб ўргат, икки одам уники, унинг манфаати етарли (бўлади)".

Туркий халқ шеъриятидан терма жанрига хос хусусиятлардан яна бири, одам ҳаётининг ёшлик даврини алоҳида мадҳ этиш. Бугунга қадар ўз бадиий қимматини сақлаб қолганлигида. Узоқ ўтмиш ёдгорликларида киши ҳаётидаги оғир дамлар, қувонч-ташвишлар ифодаланади. Биз бундай терма намуналарини Кул-Тагин ва Билка-Қоон ёдгорликлари, Ўрхун-Энасой ёзуви ёдгорликларидан ҳам ўқишимиз мумкин. Кул-Тагинга қўйилган ёдгорлик тошида акаси Билка-Қооннинг тилидан айтилган марсия тасвири туширилган. Моғилён сўнгги турк ҳоқонларидан бири бўлиб, "Билка-Қоон" — "Улуғ- ҳоқон" унвонини олган. У жуда кўп урушлар олиб бориб, турк ҳоқонлиги давлати чегарасини ҳийла мустаҳкамлаган. Унинг юришларида укаси Кул-Тагин зўр қаҳрамонликлар кўрсатган.

Ёдгорликда "Агар Кул-Тагин бўлмаса эди, ҳаммангиз ҳалок бўлур эдинглар. Менинг иним Кул-Тагин ўлди, мен қаттиқ қайғурдим, кўрар кўзим ожиз бўлди, ақл-фаҳмим ўтмас бўлиб қолди, ўзим қайғурдим. Қисмат (вақт)ни кўк само (худо) тақсим қилади, одам боласи ўлиш учун туғилган", —деб ёзилган эди. Ёдгорликда Кул-Тагиннинг 47 ёшга келгунга қадар жанг ва юришдаги қаҳрамонликлари марсия тарзида баён қилинган. Бу ёдгорлик V-VIII асрлардаги ижтимоий-иқтисодий ҳаётни ўрганишда қимматли маълумотлар беради, турли туркий халқлар ҳамда қабилаларнинг урф-одатлари, эътиқоди ва бошқалар билан таништиради. Демак, қўшиқ ва ёдгорликлар, достонлар қадимги ўзбек, қозоқ, қирғиз ва қорақалпоқ каби туркий халқларга хос ахлоққа оид бадиий асар намуналаридир. Уларни заррин ипга тизилган бир шода дурга қиёслаш мумкин.

Қидирбой ТЎЛАБОЕВ,
услубшунос, олий тоифали ўқитувчи.

Суратли ахборот

БОҒЧАДА — ҚЎШ ТАНТАНА

Шаҳримизнинг Юнусобод туманида жойлашган "Янгиариқ" маҳалласи энг обод ва файзли гўшалардан бири ҳисобланади. Мана, 30 йилдирки бу ерда туман халқ таълими бўлимига қарашли 301-боғча яқин атрофдаги жажжи болаларни қучоғига олиб таълим-тарбия бериб келади. Боғча иш бошлаганидан бери унга иқтидорли педагог Зоя Васильевна Волкова раҳбарлик қилиб келмоқда.

Дарҳақиқат, боғчага ташриф буюрган кишининг дили яйрайди. Чор атрофда мевали-манзарали дарахтлар кўкка бўй чўзиб турибди. Болаларнинг яйраб-қувнашлари учун ўйин майдончалари, турли спорт анжомлари — ҳамма-ҳаммаси бадастир. Яқинда сув ҳавзаси ҳам таъмирланди, бинолар янгидан бўёқдан чиқарилди.

Куни кеча бу ерда З. В. Волковани нафақага кузатиш ва боғчанинг 30 йиллик юбилейини нишонлаш тантаналари бўлиб ўтди.

— Ушбу тадбирни ўтказишимиздан мақсадимиз, — деди биз билан суҳбатда боғча мудираси вазифасини бажарувчи Р. Ғ. Ҳикматова, — маҳалла, боғча, мактаб, ота-оналар ва жамоанинг ҳамжиҳатликда ишлаши лозимлиги, биргаликда анча-мунча ишларга қодир эканлигини юзага чиқариш эди. Чунки ота-боболаримиз "Бирлашган — ўзар" деб бежиз айтишмаган. Бунинг қанчалик амалга ошганлигини эса ўзингиз кўриб турибсиз. Келгусида ҳам худди шундай усулда ишлашга аҳд қилганмиз.

Дилшод ИСРОИЛОВ.

Суратларда: 301-болалар боғчасидаги тадбир мана шундай файзли ўтди.

Равиль Альбеков суратлари.

Маданият янгиликлари

ЁШЛАР ЭЪТИБОРИНИ ҚОЗОНИБ

Шаҳримиз маданият уйларида шундай дасталар борки, улар ўзларининг дилрабо куй-қўшиқлари, жозибали рақслари билан бугунги кунда санъат мухлисларини хушнуд этиб келмоқдалар. Ижодий жамоалар томонидан тайёрланаётган ранг-баранг концерт дас урлари, адабий мусиқали кечалар, ёшларга бағишланган оқшомлар жамоаларнинг ижодий баркамоллигидан далолат беради. Ана шундайлардан бири Шайхонтоҳур туманидаги маданият уйида фаолият кўрсатаётган "Сўғдиёна" вокал чолғу дастасидир. Мазкур жамоа шаҳар кўрик-танловида нуфузли ўринни эгаллаб, томошабинлар ва ҳакамлар ҳайъатининг юқори баҳосига сазовор бўлди. Шу кунларда ёшларга бағишланган "Ойдин кечалар" деб номланган янги дастур томошабинлар ҳукмига ҳавола этилди. Ёшлик, муҳаббат, унутилмас ўсмирлик дамлари тараннум этилган бу томошалар эстрада шинавандалари томонидан катта қизиқиш билан кутиб олиняпти. Уни дастанинг бадиий раҳбари Ўткиржон Эминов саҳналаштирган. Хушовоз хонандалардан Равшан Турдихўжаев, Азизбек Аъзамов, Асадулла Убайдуллаев, Зокиржон Имоновларнинг ижро этган куй ва қўшиқлари барчага бирдек манзур бўлмоқда.

ЯНГИ ДАСТУР

Пойтахтимиздаги Глиэр номли маданият уйи қошида фаолият кўрсатаётган "Севинч" намунали болалар рақс дастаси бир неча йилдан буён ўзин нг ранг-баранг дастурлари билан шаҳримиз рақс шинавандалари меҳрини қозониб келмоқда. Улар томонидан тақдим этилаётган дунё халқларининг, шунингдек ўзбек миллий рақслари маҳорат билан саҳналаштирилганлиги ҳамда ижро этилиш усули билан бошқа жамоалардан ажралиб туради.

Куни кеча "Оқ тонглар орзуси" деб номланган янги хореографик дастур ҳам рақс шайдолари томонидан катта қизиқиш билан қарши олинди. Дастанинг бадиий раҳбари Аркадий Валиев саҳналаштирган мазкур дастурдан туронзамин ва чет эл рақслари ўрин олган бўлиб, иштирокчилар ҳар бир рақсни ўзига хос жозиба билан ижро эта олганлар. Айниқса, Валентина Парашина ва Альбина Хусаиновалар талқинидаги ўзбек миллий рақслари, Гўзал Қандохонова ижросидаги афғонча, Динора Билолованинг ҳиндча рақслари томошабинларнинг олқишига сазовор бўлди. Мазкур концерт томошаси шу кунларда Чилонзор туманидаги корхона ва ташкилот маданият саройларида, мактаб саҳналарида намойиш этилмоқда.

ҚАҲРАМОНЛАР ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Мирзо Улуғбек номли маданият уйи ижодий жамоаси "Қаҳрамонлар ҳақида қўшиқлар" деб номланган ёшлар учун адабий мусиқали ўйинлар тайёрлашди. Уруш йилларининг куй ва қўшиқлари, уруш қаҳрамонлари ҳақидаги балладалар, шеърлар, оловли йиллар тўғрисида ҳикоя қилувчи асарлар, адабий ва мусиқали томошалар шу беқиёс ҳаёт учун жонларини фидо қилганларни ёд этиб, уларнинг ишларини, тарих саҳифаларида муҳрланган ҳаётларини мукаммал билишда муҳим омил бўлмоқда.

Дастурни маданият уйи ходимларидан Любовь Войнова, Елена Киреева, Владимир Дементьев ва бошқалар тайёрлашган.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ.

Китоб жавонингизга

ИККИ МУАЛЛИФ ТУҲФАСИ

У. Олимов. Т.Юсуф

КЕЙИНГИ йилларда қоғоз танқислиги сабаб бадиий китоблар чоп этилиши бирмунча камайиб кетди. Лекин бағри кенг ҳомийлар бор экан, халқимизнинг адабиётга бўлган ташналиги озми-кўпми қониб турибди. Ўктам Олимов билан Туроб Юсуфларнинг биргаликда чиқарган "Дилдаги уммон" мажмуаси фикримизнинг далилидир.

Китоб икки бўлимдан, тўғрироғи икки шеърий тўпламдан ташкил топган. Бири — "Дилдаги уммон"нинг муаллифи Ўктам Олимов, иккинчиси "Тўқнашув" тўпламининг муаллифи Туроб Юсуфдир.

Ватан, халқ, муҳаббат! Осмон янглиғ улуғвор, устувор бу юксак тушунчалар китоб муаллифларининг юрагидан жой олиб, қўлига қалам тутқазгани шубҳасиздир. Уларнинг шеърларини ўқир экансиз бунга беихтиёр амин бўласиз.

Иккала муаллифнинг ижодига мансуб шеърларда ҳақ ва адолатга интилиш, эл-юрт тақдири учун беором яшаш, келажакка ишонч туйғулари ёркин сатрларда ифода этилган.

Иккала муаллиф кўпроқ ғазал жанрини танлагани ҳам бежиз эмас. Ўктам Олимов ғазаллари, мухаммаслари, мусаддасларида сўз дурларини маржон қилиб теришга интилади. Туроб Юсуф эса ўзининг бепоён ўй-фикрларини сатрларга жойлашга бел боғлайди. Иккала муаллиф дилидаги туғёнлардан тузилган "Дилдаги уммон" шеърий китоби ўқувчиларга манзур бўлади деган умиддамиз.

ҚЎШИҚЛАР ГУЛДАСТАСИ

ШЕЪРИЯТНИНГ майдони кенг. Бу майдон аро жилға-ю ирмоқларнинг жилдираши, сойларнинг ёқимли куйлаши, дарёлар шовуллаши жам бўлиб кетган. Кўпдан бери номи қўшиқчи шоир сифатида мухлисларига таниш бўлиб қолган Нуриддин Аминжоновнинг шеърларини ўқиб, киши қалбига булоқларнинг навоси инган оромдек ҳаловат югуради. Сабаби қўшиқчи шоир ўзининг шеърларини зўрма-зўракилик билан ёзмайди. Унинг шеърларида табиатимиз тақдири, одамларнинг ўй-фикрлари, уларнинг қалбидаги дўстлик ва меҳр-муҳаббат туйғулари тараннум этилади. Қадриятларимиз, шарқона удумларимиз қайта кўз очаётганлиги қўшиқчи-шоирни ҳаяжонга солади, одамларни садоқатли, ҳимматли бўлишга, хушфеълликка чорлайди.

Умр деган нарса жуда шитоб экан,
Битилгану битилмаган китоб экан.
Армонларга лим-лим тўлган китоб экан,
Ҳаёт — денгиз, одамзод — хубоб экан.
Умр нақши яхши дўсту аҳбоб экан.

Нуриддин Аминжоннинг янгигина босилган "Дилхирож" қўшиқлар тўпламида бу каби шеърлар анчагина. Ўйлаймизки, қўшиқчи шоиримизнинг илк тўплами назм мухлисларининг меҳрига сазовор бўлади.

Қайнар БУЛОҚ.

Ҳамшаҳарлар, Сизлар учун

ИЗЛАГАН ИМКОН ТОПАДИ

Сергели туманида жойлашган "Сирдарё" ошхонаси ёнидан ўтаётиб, янги очилган яхна ичимликлар дўконига кўзимиз тушди. У Вазирлар Маҳкамасида шу йилнинг 25 июнида бўлиб ўтган йиғилишда Тошкент шаҳрида яхна ичимликлар муаммоси танқид қилингандан сўнг очилди.

— Президентимизнинг ўша йиғилишда сўзлаган нутқларида қайд этилган камчиликлар туманимизга ҳам тааллуқли эди, — дейди "Сарбон" умумий овқатланиш жамоаси бирлашмаси раиси Равшан Юсупов. — Бундан ўзимизга хулоса чиқариб олдик. Туманимизга қарашли кўпчилик ошхоналар қошида махсус яхна ичимликлар билан савдо қилувчи нуқталарни ташкил этдик.

Биргина "Сирдарё" ошхонаси қошида мана шундай дўконлардан 3 таси очилибди. Булар "Нигора" ҳамда "Бозор" ва "Сергели-8" бекатларида иш бошлаган яхна ичимликлар дўконларидир.

Дўкон пештахталаридан турли хил яхна ичимликлар ўрин олган. Харидорлар билан гавжум дўконнинг бир кунлик савдоси ҳозирча 250 минг сўмни ташкил этаётган экан.

— Жамоамиз, — дейди ошхона мудири Наби Раҳимов, — куни кеча матбуотда эълон қилинган нон ва нон-булка маҳсулотлари билан савдо қилишни тартибга солиш хусусидаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг фармойиши асосида тандир нон цехини ишга туширди.

Цехнинг Раҳимжон Турдиев бошлиқ новвойлари томонидан ёпилаётган сифатли ва бўрсилдоқ нон ва патирларни ҳамма мамнунлик билан харид этаяпти. Бу ерда бир кунда 500-600 патир нон билан бирга тушлик пайтида тандир сомса ҳам ёпилиб, хўрандалар ҳожати чиқарилаяпти.

Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ.

СУРАТЛАРДА: "Нигора" яхна ичимликлар дўконида савдо пайти; "Қўлингиз дард кўрмасин" дейди новвой Шоира Сатқуловага харидорлар.

Холмат Мирзакаримов олган суратлар.

Санъатнинг сеҳрли олами

"ТИЛЛА БОЛА"НИНГ ТАШРИФИ

Навоий кўчасида жойлашган Санъат саройининг эълонлар тахтаси ёнида бир гуруҳ қизлар тўпланиб туришарди.

— Вой, қизлар, қаранглар, янги кино ишлашибди. Номи ҳам антиқа-я — "Тилла бола".

— Бир тушмаймизми, маза қилиб кўриб чиқардик.

— Ия, қачон бўлишини ёзишмабди-ку, фақат "тез кунларда" деб қўйилган, холос.

Ўтган-кетган йўловчилар ҳам дид билан безатилган эълонни ўқиб, завқланиб кетишарди. Биз ҳам аста унга яқинлашиб ўқий бошладик: "Тилла бола" мусиқали комедия. Уйдирмани Шароф Бошбеков ўйлаб топган. Режиссёри Исамат Эргашев. Ролларда..."

Қизиқишимиз ортгани сайин ортиб боради. Саволларимизнинг чек-чегараси йўқ. Шу важдан фильм ижодкорларига турли саволлар билан мурожаат этдик.

— Шундай асар ёзишингиздан мақсад нима эди? Умуман фильм нима тўғрисида?

Шароф БОШБЕКОВ, фильмсценарий муаллифи:

— Фильм қишлоқ ҳаётидан, тўғрироғи, қишлоқ ёшлари ҳақида бўлиб, энди уни бошидан охиригача гапириб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Фильмни кўрган томошабин ўзи баҳосини беради.

Санъатнинг вазифаси — кишиларга маънавий озуқа беришдан иборат. Мақсад — ҳозирги иқтисодий қийинчиликлар пайтида уларни яхши маънода чалғитишдир. Ахир ижодкорнинг олий мақсади инсонларнинг оғирини енгил қилиш эмасми?! Кейинги вақтларда кетма-кет комедиялар ишлаганимиздан мақсад ҳам шу эди. Ҳозир одамларни кулдириш қийин, кулгили комедиялар яратиш эса ундан-да мушкул. Лекин халқимизга шундай кулгили фильмлар ҳаводек зарур.

Бундан 7—8 йил аввал кўпроқ фожиавий асарлар ёзардим. Тўқликка шўхлик кўп ҳам яхши оқибатларга олиб келавермаслигини бугун ҳаммамиз яхши биламиз. Бошқача айтадиган бўлсак, дастурхонда нима камёб бўлса шуни қўйишга ҳаракат қиламиз. Ҳозирда фожиавий картиналар тўлиб-тошиб кетган. Турли мафиялар, жиноятлар, қуролли отишмалар, гиёванд — безорилар, борингки ҳар тоифадаги тубанликлар ҳақидаги фильмлар шундоқ ҳам мўл-ку!

— Шароф ака, "Тилла бола" картинасини томошабинларимиз енгил-елпи кино экан, деб баҳолашларидан чўчимайсизми?

— Йўқ, асло. Эълонга ҳам кўзингиз тушгандир, уйдирмани Ш.Бошбеков ўйлаб топган деб ёзиб қўйилган. "Тилла бола" чинакамига уйдирма асар, чунки ҳаётда ҳеч вақт ундай бўлмайди. Аммо биз айтмоқчи бўлган гаплар, илгари сурилган ғояларимиз ҳаётийдир. Одамларнинг диққатини қаратмоқчи бўлган муаммолар жуда жиддий, ҳаётдаги, воқеликдаги нуқсонлар ҳақида гапиришга, барибир, мажбурмиз. Бироқ гапиришда ҳам гапириш бор. "Тилла бола"даги ғояни оғир сюжетли асарда айтиш ҳам мумкин, лекин муаммони фожиада кўтариб чиқиш қаёқдаю бизнинг мусиқий комедия қаёқда! Фильмни жиддий комедия деб атасак ҳам бўлади. Жиддий комедия деганимга ҳайрон бўлманг, бу тушунча менгагина хос, уни мен ўйлаб топганман. Унинг табиати — ниҳоятда жиддий масалалар ҳақида ҳазиломуз гапиришдан иборат. Фильм сценарийсини ёзишда ўзимнинг жанримга содиқ қолдим. Комедиянинг яратилиши жуда оғир-ку, лекин назаримда томошабин уни енгил "ҳазм" қилади.

— Фильм мусиқий комедия экан. Уларнинг қўшиқлари хусусида тўхталиб ўтсангиз. Эшитишимча қўшиқ сўзларини ўзингиз ёзган экансиз...

— Ҳа, "Тилла бола" фильмида 4 та қўшиқ бор. Албатта улар ўз-ўзидан ёзилмаган. Қўшиқлар сюжетдаги ҳолатлардан келиб чиққан, ўз жойида ёзилган.

— Исамат ака билан кўпдан бери ҳамкорлик қилиб келасиз-а?

— Исамат Эргашев билан биз тўртта фильм яратдик: "Темир хотин", "Юзсиз", "Шариф ва Мариф", "Тилла бола". Умуман олганда буни рекорд ҳамкорлик деса ҳам бўлади. Сабаби бир муаллиф бир режиссёр билан ҳамжиҳатликда шунча вақт ишлаши камдан-кам учрайди.

— "Тилла бола" фильми ҳақида сиз нима дея оласиз? Иасмат ЭРГАШЕВ, фильмнинг бош режиссёри:

— Ўзи асосан комедияларни ишлайман. Бир ярим соатлик "Тилла бола" мусиқий комедияси замирида бугунги кунда тобора тақчиллашиб бораётган инсонлар ўртасидаги оқибат, меҳр-муҳаббатни, севги ва садоқатни эъзозлаш ғояси ётади. Ундан ташқари ҳозирги кундаги қўлидан келса-келмаса бозорғонлик қилувчи "тижоратчи-бизнесмен"лар танқид остига олинади.

— Исамат ака, фильмни суратга олиш жараёни қай тарзда кечди?

— Шу йил январь ойидан бошлаб фильмга тайёргарчилик кўрдик. Актёрларни танладик, уларни сценарий билан таништирдик. Энг асосий жараён эса апрель ойидан бошланди. Тўғрироғи апрель ойидан бошлаб картинани суратга ола бошладик. Йигирма кун деганда фильм тўла суратга олиб бўлинди. Шуни ҳам эслатиб қўяйки, кинога ижрочиларни иқтидорига холисона баҳо берган ҳолда, синовсиз, пробасиз танладик. Менимча ёмон чиқмади.

"Тилла бола"нинг муваффақиятли чиқишида фильмнинг иккинчи режиссёри Баҳриддин Ойназаров, бош тасвирчи Даврон Абдуллаев, бош рассом — Бахтиёр Назаров, картина директори — Жанна Умаровалар билан бирга севимли артистларимиз Шерали Ҳожиев, Наби Раҳимов, Клара Жалилова, Дилором Эгамбердиева, Эркин Комилов, Мадина Мухторова, Раззоқ Адашов, Фарҳод Худойбердиевларнинг ҳам ҳиссаси беҳад каттадир. Ундаги куй-қўшиқларни бастакор Анвар Эргашев ёзган. Қўшиқларни эстрада хонандаси Козим Қаюмов ва Санобар Содиқовалар ижро этишган.

"Тилла бола" комедияси юртимиз мустақиллигининг 3 йиллиги байрамида экранларга чиқарилади.

Суҳбатни Назокат УСМОНОВА ёзиб олди.

СУРАТЛАРДА: "Тилла бола" фильми ижодкорлари (чапдан-ўнгга) Д.Абдуллаев, Б.Айназаров, И.Эргашев, Ф.Худойбердиевлар иш устида; фильмдан лавҳа — Тилла бола — Ш.Ҳожиев, Тилла ойим — М.Мухторова.

Ҳунарлининг қўли гул

БЕШЁҒОЧЛИК УСТА

Ўзбекистон миллий боғида Маҳамаджон ака бирон соат кўринмай қолса, уни кўпчилик йўқлаб қолади. Бу бежиз эмас, албатта. Айни пайтда боғда 10 дан ортиқ аттракцион-ўйинлар ишлаб турибди. Арғимчоқ ва автодромлар, от ўйинлар тинимсиз бу ерга келаётганларга хизмат кўрсатиб туриши керак. Акс ҳолда дам олувчилар навбат кутиб қолишади. Уларни назорат қилиб, мураккаб техникани тузата оладиган уста Маҳамаджон акадир. У киши мана 40 йилдирки, шу қизиқарли, аммо мураккаб вазифани бажариб келмоқда. У аттракционларнинг моторларини мойлаш, пайванд ишлари, турли хил қурилмаларга керакли қисмларни улаш каби ишларнинг уддасидан чиқади. Маҳамаджон аканинг шогирдлари юртимизнинг турли шаҳарларидаги маданият ва истироҳат боғларида мустақил иш олиб боришаяпти. Қўли гул уста ўз севган ҳунари билан доимо машғул. Умр йўлдоши Марҳамат ая ҳамиша устага мададкор. Уларнинг бир ўғли, икки қизи, ўн нафар невара-чеваралари бор. Маҳамаджон ака тиним билмай елиб-югуришларидан сира етмиш ёшга чиққанга ўхшамайдилар.

— Ўрта мактабни битириб Умар исмли дурадгорга шогирд тушганим ёдимда, — хотирлайди Маҳамаджон Иноғомов, — шу кезлари уруш бошланиб қолди. Тошкентдаги заводга мутахассислар тайёрловчи билим юртини қисқа муддатда тугатиб, кичик лейтенант унвонини олдим. Сўнгра, фронт ортида меҳнат қилдим. Бешёғочдаги собиқ Навоий номли кинотеатрни қуришда фаол иштирок этганман. Ҳунар эгаллашга иштиёқим зўр эди. Дурадгорликдан ташқари электр пайвандчи, автослесарликни ҳам кунт билан ўрганиб олдим.

Кўп йиллардан бери баракали меҳнат қилиб келаётган бу моҳир уста "Маданий оқартув аълочиси" кўкрак нишони ва Меҳнат фахрийси унвони билан тақдирланган.

Акмал ҲАЙДАРОВ.

РЕСПУБЛИКА МАРКАЗИЙ БАНКИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАР МИЛЛИЙ БАНКИ ТОМОНИДАН ОЧИЛАДИГАН ВАЛЮТАЛАРНИ АЛМАШТИРИБ БЕРАДИГАН ПУНКТЛАР РЎЙХАТИ

АКМАЛ ИКРОМОВ ТУМАНИ:
1. Саноат-қурилиш банкининг туман бўлими биносида.
2. Фарҳод кўчасидаги "Фарҳод ва Ширин" дўкони биносида.
3. Фарҳод кўчасидаги "Шуҳрат" дўкони биносида.
4. Ҳамкор кўчасидаги 405-жамғарма банки филиали биносида, маҳалла гузарида.
5. 0396-жамғарма банки филиали биносида, Чилонзор-31, 45-уй.

МИРЗО УЛУҒБЕК ТУМАНИ:
1. "Дарҳон" Марказий ҳаво алоқаси агентлиги.
2. "Иверсон" дўкони биносида, "Марказ-1" ("Болалар дунёси").
3. "Ўзбекистон" меҳмонхонаси.
4. Саноат-қурилиш банкининг туман бўлими биносида.
5. 0370-жамғарма банки филиалининг биносида, ТТЗ-4.
6. 379-жамғарма банкининг филиали биносида, Қорасув-1.
7. Саноат-қурилиш банкининг Меҳнат бўлимида.

ЧИЛОНЗОР ТУМАНИ:
1. Саноат-қурилиш банкининг туман бўлими биносида.
2. "Тошкент" автостанциясида.
3. "Совғалар" дўкони биносида, "Олмазор" даҳаси.
4. 191-жамғарма банкининг филиали биносида, Гагарин кўчаси, 1-уй.
5. Саноат-қурилиш банкининг Қатортол бўлимида.

СОБИР РАҲИМОВ ТУМАНИ:
1. 72-ётоқхона биносида, Талабалар шаҳарчаси.
2. 0353-жамғарма банки филиалининг биносида. 1/4 Қорақамиш даҳаси.

БЕКТЕМИР ТУМАНИ:
1. Агросаноат банки туман бўлими биносида.

ҲАМЗА ТУМАНИ:
1. Миллий банк биносида, Охунбобоев кўчаси, 23-уй.
2. Саноат-қурилиш банкининг туман бўлими биносида.
3. Саноат-қурилиш банкининг авиасозлар биносида, 4-турар жой шаҳарчаси.

ЯККАСАРОЙ ТУМАНИ:
1. "Туркистон" меҳмонхонасида, Г. Лопатин кўчаси, 64-уй.
2. "Россия" меҳмонхонасида.
3. Жанубий темирйўл вокзали ҳудудида.
4. Саноат-қурилиш банкининг Ракат бўлими биносида.
5. Марказий ҳаво алоқаси агентлиги биносида, У. Носир кўчаси, 9-уй.

МИРОБОД ТУМАНИ:
1. Шимолий темирйўл вокзали ҳудудида.
2. Темирйўл чипталарини олдиндан сотадиган касса биносида.
3. Саноат-қурилиш банкининг Қорасув бўлими биносида.
4. Миллий банкнинг шаҳар бўлими биносида.
5. Ўзбекистон Республикаси банкининг Марказий бўлимида.

ЮНУСОБОД ТУМАНИ:
1. "Дўстлик" меҳмонхонасида.
2. "Тошкент" меҳмонхонасида.
3. "Иверсон" дўконининг Олой бозори ҳудудидаги биносида.
4. Марказий банкнинг ўқув биносида (тамаки фабрикаси яқинида).
5. 0349-жамғарма банки филиалининг биносида, Юнусобод даҳаси, 4-мавзе.
6. 0392-жамғарма банки филиалининг биносида, Юнусобод даҳаси, 18-мавзе.
7. "Ўзсаноатқурилишбанки" биносида.

ШАЙХОНТОҲУР ТУМАНИ:
1. Саноат-қурилиш банкининг туман бўлими биносида.
2. "Чорсу" меҳмонхонасида.
3. "Турон" тижорат банки биносида, Абай кўчаси.
4. Китоб растаси дўкони биносида, Чорсу майдони.
5. Қурилиш банки биносида.
6. Бош универсал дўконида.
7. "Турон" ("Ленинград") меҳмонхонасида, А. Қодирий кўчаси.
8. "Ёшлик" меҳмонхонасида, Пахтакор кўчаси, 5-уй.

СЕРГЕЛИ ТУМАНИ:
1. Саноат-қурилиш банкининг туман бўлими биносида, Сергели-8 даҳаси.
2. Аэропорт (маҳаллий ва марказий авиайўналишлар биноси) да.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

"Тошкоопбозорсавдо" бирлашмаси ҳамда Тошкент шаҳар деҳқон бозорлари бошқармаси шаҳар бозорларида директор лавозимида ишлаш учун

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ.

Конкурс шартлари:
— маълумоти олий, савдо ва раҳбарлик лавозимида беш ва ундан ортиқ йил ишлаган бўлиши шарт.

Аризалар эълон чиққан кундан бошлаб 10 кун муддат ичида Тошкент шаҳар деҳқон бозорлари бошқармасида қабул қилинади.

Манзилгоҳимиз: Бозор майдони, 28 (Эски-Жўва ёпиқ бозори ёнида).
Телефон: 48-19-20.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги
ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ Х. З. КАЛОНОВ НОМЛИ

ОЛИЙ ҲУНАР БИЛИМ ЮРТИ

Ахборот сервис соҳасида
ДАВЛАТ БОШҚАРМАСИ, БАНК ИШИ, ИЖТИМОИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР, ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ БАЖАРИШ, ТИЖОРАТ, МАДАНИЯТ-МАОРИФ,
йўналишларидан бири бўйича
маълумот ва касб эгалламоқчи бўлган барчага
БИЛИМ ЮРТИ
таълим ихтисослари бўйича янги ўқитиш тизими ва янги педагогик ва технология шаклларини
ТАВСИЯ ЭТАДИ:

а) янги ахборот технологиялари (ЯАТ).
б) бошқарувни ҳужжатлаштириш (БҲ)

БИЗДАГИ ТАЪЛИМ — БУ:
— халқаро стандартлар бўйича таълим мазмуни.
— маълумот тўғрисидаги дипломнинг эркин қўлланиш мақоми.
— меҳнат бозорида ихтисоснинг рақобатга қобиллиги,
— ихтисос йўналишини танлаш, таълим мазмуни ва шакллари,
— талаба мақоми (таълим даврига ҳақиқий ҳарбий хизматдан вақтинча қолдириш билан),
— таълимнинг ишчи тиллари — ўзбек, рус, инглиз.

Сизга тил тайёргарлигингизни такомиллаштириш ва мавжуд нуқсонларни йўқотишингизга ёрдам беришади.

Интеграл ўқув режаси—
касбий тайёргарлик дастурлари;
бошланғич касбий тайёргарлик;
малакали меҳнат учун тайёргарлик;
ахборот сервиси техник-технологи;
ахборот сервиси муҳандиси.

ТАЪЛИМИЙ ДАСТУРЛАР
— ўрта маълумот,
— тўлиқсиз бакалаврат,
— тўлиқ бакалаврат.

Ўқиш муддати — 1 йилдан 6 йилгача.

Тошкент шаҳрида қайд қилинган, 11-синф маълумотидаги шахслар қабул қилинади.

Абитуриентларни саралаш йўли билан танлаш жараёни қуйидагича: 1 босқич — фанлар бўйича тест синови: БҲ — диктант, мантиқларга аннотация ёзиш ва таҳрир қилиш, ЯАТ — шахсий ЭҲМ, математика.

II босқич — шахсий ЭҲМда мантиқий тест синови.

III босқич — руҳий-педагогик тест синови.

Барча саралаш босқичларининг якунларига кўра олинган рейтинг ўқишга қабул қилиш мезони бўлиб хизмат қилади.

Танлов қуйидаги муддатларда ўтказилади:

Танловга ҳужжатлар 10 августгача қабул қилинади.

Консультациялар 1-10 август кунлари ўтказилади.

Саралаш танлови 11 авустдан 21 августгача ўтказилади.

Манзилимиз:700084, Тошкент шаҳри, Хуршид кўчаси, 45-уй (10, 85, 88-автобусларнинг "Семашко номли институт" бекати).

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 34-24-18, 34-55-73, 34-52-50.

Корхоналар ва ташкилотлар раҳбарлари, Тошкент шаҳар аҳолиси ва меҳмонлари диққатига! Миллий валютани жорий этиш ва у билан боғлиқ бўлган майда пул танқислиги шароитида йўловчи карточкаларини харид қилиш шаҳар йўловчи транспортида юриш учун ўзаро ҳисоб-китобларни енгиллаштиради.

Телефонлар: 63-19-46, 63-38-96.

Тошкент шаҳар Миробод тумани 3-сонли нотариал идорасининг йўқолган гербли думалоқ муҳри

бекор қилинади.

ХУСУСИЙ ЭЪЛОН

Йўлдош шаҳарчада шошилинч коттеж, бир ҳовлида 2 та уй сотилади. Тел. 58-38-09, 58-77-44.

Ободонлаштириш Бош бошқармасининг "Махсустранс" ишлаб чиқариш бошқармаси ва унинг тузилмалари жамоалари бош муҳандис А. С. Мадаминовга онаси

Муборакхон ҚОБУЛОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

Кашандалар ўқисин

ТАМАКИ ВА ЖАЗО

Тамаки чекиш аввалига Колумб денгизчиларини ҳайратга солган бўлса, кейинроқ улар ҳам чекишни ўрганиб олишган. Европа қитъасида биринчи марта тамаки Испанияда экилган. Аввалига уни манзарали ўсимлик, кейинчалик эса даволаш хусусияти бўлган шифобахш ўсимлик сифатида кўпайтира бошлашган.

Қиролича Екатерина Медичининг боши оғриганида Франциянинг Португалиядаги элчиси Жак Нико унга тамаки баргларини ва уруғини келтиради. Қиролича тамакини ҳидлаб, ўзини анча яхши ҳис қилади. Бу воқеа Никога шуҳрат келтиради.

Кейинчалик тамакининг энг асосий таъсир этувчи алколоидини ана шу элчининг номи билан "Никотин" деб юритиладиган бўлган. Шунингдек, тиш ва бош оғриқлари ҳамда баъзи тери касалликларини ҳам тамаки чекиш йўли билан даволайдиган бўлишган.

1980 йилда Франция қироли Людовик XIIIнинг фармонига биноан тамакини фақат дорихоналарда доривор ўсимлик сифатида сотишга рухсат берилган.

XIV аср охирларида Англияда тамаки чеккан киши қатл этилган. Унинг боши кесилиб, катта майдонларда намойиш қилишган. Айниқса тамаки чекишга қарши черков ходимлари аёвсиз кураш олиб борганлар.

Рим папаси Урбан VII тамаки чеккан ёки ҳидлаган католикларни черковдан ҳайдаб юборган.

1692 йилда Сантьягода тамаки чеккани учун беш нафар монах девор орасига суваб ташланган экан. Туркияда эса, тамаки чекиш Қуръон қоидаларига зид ҳисобланган.

1663 йилда Константинополь шаҳрида содир бўлган ёнғиндан кейин, султон Мурод IV тамаки чеккан кишини қатл этишни буюрган, Форсда ҳам тамаки чекканларга қарши қаттиқ кураш олиб борилган. Чеккан кишининг бурни кесиб ташланиб, Аббос шоҳнинг буйруғига асосан ҳарбий лагерга тамаки олиб келган савдогар ўтда куйдирилган.

Тамаки чеккан ҳамда уни олиб келган кишиларга нисбатан турли мамлакатларда қўлланилган жазо, чора-тадбирлар қанчалик қаттиқ бўлмасин, тамаки дунё бўйлаб кенг тарқалаверган. Подшо ҳукумати ва диний ташкилотларнинг қаршилигига қарамай, 1616 йилда Россияда ҳам тамаки кўплаб экила бошлаган. 1663 йилда подшо Михаил Романовнинг махсус фармонига асосан тамаки чеккан киши қамчи билан саваланиб, бурни кесиб ташланган ҳамда Сибирга сургун қилинган. Тамаки сотган киши эса қатл қилинган.

Алексей Михайлович подшолиги даврида Россиянинг 1649 йилда чиққан давлат қонунида ҳам чекишни ман этувчи бандлар бўлганлигини биламиз. Давлат қонунларида ана шундай чекишни тақиқловчи бандларнинг пайдо бўлишига энг аввало, ўша даврларда Россияда тез-тез ёнғин содир бўлиб турганлиги сабаб бўлган экан. Голливудга сафарга борганида чекишга иштиёқи пайдо бўлган Пётр I нинг фармонига асосан Россияда чекишни тақиқловчи фармонлар бекор қилинган. Бу эса ўз ўрнида Европа модасига тақлид бўлган. Шундан кейин Россияда тамаки яна пайдо бўлади. Пётр Iнинг рухсати билан инглиз савдогарлари давлат хазинасига 200 минг фунт стерлинг миқдорида бож тўлаш эвазига Россияга тамаки олиб кела бошлаганлар.

Екатерина II даврида, тамаки экиладиган ерларни кўпайтириш ва турли хорижий навларини экишга алоҳида аҳамият берилган. Унинг буйруғига асосан, Америка тамакилари уруғлари аҳолига текинга тарқатилиб, уни қандай ўстириш, йиғиштириб олиш ва қуритиш ҳақида маълумот берилган.

Кейинчалик турли қимматбаҳо тамакидонлар пайдо бўлиб, сарой аҳлига катта мукофот сифатида тақдим қилинадиган бўлган. Бугунги кунда ўша даврдаги ана шундай қимматбаҳо тамакидонларни Санкт-Петербургдаги "Эрмитаж" музейи коллекциялари орасида учратиш мумкин холос. Камбағал кишилар эса тамакини қоғозга ўраб чекишган.

XIX асрнинг иккинчи ярмига келиб папирос ва сигареталар пайдо бўлган, тамаки фабрикалари қурилиб, саноатда тамаки соҳаси ташкил этилган. Инсоният тамаки чекишга енгилтаклик билан қараб, жуда катта хатога йўл қўйганлиги бугунги кунда кўпчиликка маълум, албатта.

XX асрга келиб, кашандалар сафи кенгайиб кетди. Аёллар, ёшлар, ҳаттоки болалар чека бошлашди. Мисол учун АҚШда кейинги пайтларда кашандалар сони 58 миллион кишини, уларнинг 40 фоизини эркаклар, 30 фоизини аёллар, 18 фоизини ёшлар ташкил қилади.

Ойшахон ҚУРБОНОВА тайёрлади.

Ҳукм ўқилди

"МЕНИНГ НАФСИМ БАЛОДИР..."

Михаил Артишев 1975 йилда Тошкентда туғилган, Чилонзор туманида яшайди. У ёшлигидан ўғирликка одатланди. Қилмишига мувофиқ ўғирлик билан қўлга тушиб қамалганди.

Аммо ўрганган кўнгил ўртанса қўймас, деганларидек эски "ҳунари"ни ҳеч ташлай олмади. Қўлга тушгунга қадар Михаил қанча-қанча оилаларни қақшатди...

Терговчи Баҳодир Хўжанов Михаилни сўроқ қилганда унинг аввалги қилмишларини фош этди. Мана улардан айримлари:

М. Артишев 1992 йилнинг 28 февралига ўтар кечаси Чилонзор тумани, 8-мавзеда яшовчи фуқаро В. Степанянга қарашли гаражни темир арра билан бузиб ичкарига кирган ва у ердан "Москвич" автомашинасига тегишли бир қанча эҳтиёт қисмларни гумдон қилган

1993 йил 6 апрелига ўтар кечаси эса худди шу мавзеда истиқомат қилувчи Г. Мифтахевага тегишли гаражни бузиб кириб, "Жигули"автомашинасининг 5 дона ял-янги ғилдирагини ўмаради.

Михаил жиноий хатти-ҳаракатларини давом эттира бориб, 1993 йилнинг 22 декабрига ўтар кечаси ҳеч ким йўқлигидан фойдаланиб 7-мавзеда яшовчи Р. Федосееванинг хонадонига кириб, уй эгасининг "Орск-8" номли музлатгичини (озиқ-овқатлари билан!), гилами ва бошқа қимматбаҳо нарсаларини кўтариб "ғойиб" бўлади. У ушбу оилага жами 23259 сўмлик зарар етказади.

Ўша йилнинг 5 июнига ўтар кечаси эса туманнинг 8-мавзесида истиқомат қилувчи фуқаро Л. Ивановванинг уйига нарвон орқали кириб, хонадондаги "Самсунг" телевизори, 2 та магнитофон (чет элда ишлаб чиқарилган) ва бошқа қўлга илингулик (жами 978000 сўм-купонлик) нарсаларни гумдон қилади.

Михаил қўлга туширган "ўлжа"ларини тез орадаёқ сотиб юборарди.

Терговда у ўзини ар мақомга солиб кўрди, бироқ қилни қирқ ёрадиган терговчини чалғитолмади, бутун кирдикорлари фош бўлди. Маълум бўлишича М. Артишев Самарқанддаги вояга етмаган ёшлар билан шуғулланувчи махсус мактабдан ҳам қочган экан.

Яқинда Чилонзор туман судида судья А. Абдуллаев раислигида бўлиб ўтган суд мажлисида М. Артишев Ўзбекистон Республикаси Жиноят мажмуасининг 125-модда, 1, 2, 3-қисмларига биноан айбдор деб топилиб, 8,5 йил муддатга озодликдан маҳрум этилди.

Зокиржон ШАРИФ.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ

Тошкент оқшоми

Муассис: Тошкент шаҳар ҳокимлиги

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида рўйхатга олинган. Рўйхат сони ~ 10.

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, ГСП, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Телефонлар: хатлар ~ 33-29-70; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича~ 56-54-68, 32-56-66.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки "Тошкент почтаси" шаҳар почта корхонасининг фойдаланиш бўлимига ~ 33-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.

Ҳажми ~ 2 босма табоқ. Офсет усулда чоп этилади. Қоғоз бичими - А-2. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Нашр кўрсаткичи - 64690.

"Шарқ" нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй.

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Буюртма Г—993. •Босмага бериш вақти 11.30. •Босмага берилди. 11.25 1 2 3 4 5 6.